

2. Професійне спрямування процесу навчання української мови та літератури в закладах вищої освіти, зокрема в епоху цифрових технологій

УДК 821.111.09

*Тамара Бабійчук,
кандидат педагогічних наук,
КЗ «Бердичівський педагогічний коледж» Житомирської обласної ради*

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

У роботі описано методику впровадження проектної діяльності на заняттях із української мови (за професійним спрямуванням), запропоновано алгоритм роботи та представлено результати діяльності студентів за цією методикою.

Ключові слова: проблема, алгоритм вирішення, результат втілення проекту.

Усвідомлюючи значення творчого саморозвитку і самореалізації студентів педагогічного коледжу, ми запропонували групі під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» створити два проекти «Казка «В Країні Сонячних Зайчиків» Всеволода Нестайка в дитячому садку» та «Казка «В Країні Сонячних Зайчиків» Всеволода Нестайка: ділові папери». Проект – це не тільки метод навчання, форма організації навчального процесу, особлива форма філософії освіти [3]. Проект – це насамперед результат діяльності студентів. Запропонований алгоритм, на наш погляд, може забезпечити очікуваний результат вищеназваних проектів:

1. Читке, зрозуміле, мотивоване озвучення викладачем конкретної проблеми.

2. Виокремлення студентів із критичним і творчим мисленням, відповідальних, пунктуальних, які добре знають рідну мову, а також мову документів, методику навчання і виховання в дошкільному закладі, студентів, зацікавлених у роботі над проектом.

3. Виокремлення компетентних в озвученій проблемі викладачів, які готові супроводжувати до фінішу учасників проекту.

4. Обговорення проблеми з учасниками: причини, наслідки невирішеної проблеми, мета вирішення проблеми, результат такого вирішення, кроки досягнення мети.

5. Представлення проекту і публічне обговорення проекту в різних

аудиторіях слухачів; популяризація проекту через радіо, телебачення, друковані ЗМІ, Інтернет тощо.

Результатом вирішення першої проблеми – вихователі ЗДО не мають зразків (конспектів) занять, ігор, дидактичних вправ за казкою «В Країні Сонячних Зайчиків» Всеволода Нестайка – став збірник, у якому представлено різні форми роботи в дитячому садку за цим твором видатного дитячого письменника, 90-річчя з дня народження якого відзначалося в січні 2020 року. Матеріали збірника, на думку його авторів, можуть бути використані не тільки вихователями ЗДО, а й батьками дошкільників, студентами і викладачами ЗВО різних рівнів акредитації, а також справжнім шанувальникам таланту Всеволода Нестайка, усіма, хто закоханий у рідну літературу і любить Україну. У збірнику виділено сім освітніх ліній «Дитина у соціумі», «Мовлення дитини», «Особистість дитини», «Дитина у природному доквіллі», «Дитина у світі культури», «Іноземна мова», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі».

Результатом вирішення другої проблеми – немає документів, укладених на основі творів художньої літератури, зокрема казки «В Країні Сонячних Зайчиків» Всеволода Нестайка – став збірник, у якому представлено документи щодо особового складу (заяви, скарги, пропозиції, накази щодо особового складу, автобіографія, характеристика, резюме, контракти з найму працівників, трудова книжка, особовий листок з обліку кадрів, особова справа), обліково-фінансові документи (розписка, доручення, відомість, накладна, акт, список тощо), документи з господарсько-договірної діяльності (договір, контракт, трудова угода), інформаційні документи (службові листи, довідка, доповідна і пояснювальна записки, протокол, витяг з протоколу, звіт, оголошення, запрошення, план роботи, телеграма, анотація, рецензія, відгук, реферат, стаття). Матеріали збірника, як вважає автор, стануть цікавими для усіх, хто вивчає предмет «Українська мова за професійним спрямуванням», усім, хто любить рідну мову, захоплюється її самодостатністю, багатством і популяризує її.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Біленька Людмила, Костюкова Анастасія. Казка «В Країні Сонячних Зайчиків» Всеволода Нестайка в дитячому садку: Збірник. К., 2020. 62 с.
2. Данилюк Діана. Казка «В Країні Сонячних Зайчиків» Всеволода Нестайка: ділові папери: Збірник. К., 2020. 33 с.
3. Проектна діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukped.com/skarbnichka/396.html>

ДОДАТКИ

Характеристика

Веснянки, хлопчика 2010 року народження, мешканця колонії «Притулок маленьких друзів», що знаходиться в нетрях лісу країни Ластовинія

Хлопчик Веснянка проживає в колонії «Притулок маленьких друзів» з 12

вересня 2016 року.

За цей час показав себе як розумний і старанний учень, що ретельно виконує усі домашні завдання і має особливий нахил до будівництва, лісівництва, рільництва, бджільництва, квітникарства.

Це сумлінний, відповідальний і працьовитий член колективу, він залюбки чергує і виконує усі доручення діда Маноцівника.

Веснянка доброзичливий і уважний до кожного, чесний і винахідливий, уміє знайти вихід із небезпечної ситуації, сміливий і оптимістичний. Любить казки і сміх.

19 грудня 2019 р.

Керівник колонії «Притулок маленьких друзів» (підпис) Дід Маноцівник

Автобіографія

Я, Дід Маноцівник, народився 27 червня 1872 року в місті Рудограді (державна Ластовинія) в сім'ї артистів цирку. У 1890 році закінчив зі срібною медаллю середню школу.

У липні того ж року вступив до Циркового інституту на фокусно-дресирувальний факультет. Під час навчання неодноразово брав участь у різних виставах та проходив практику в Цирковій академії, за що був нагороджений грамотами та преміями.

У 1894 році отримав диплом фокусника та дресирувальника і став працювати в Рудоградському цирку, де працюю до сьогодні.

За сумісництвом керую колонією «Притулок маленьких друзів».

Ні я, ні мої родичі під судом і слідством не перебували.

Домашня адреса: вул. Весни, 136, кв. 44, м. Рудоград

18 грудня 2019

(підпис)

Керівнику дитячої колонії
«Притулок маленьких друзів»
Діду Маноцівнику
члена колонії Веснянки

Доповідна записка

Доводжу до Вашого відома, що 23 липня 2018 року під час прогулянки в нетрях лісу мене, Веснянку, і моїх друзів слона Бреуса та мавпу Мандрику побачили хуліганці Біль Каналія, Джон Дибуль і Том Павук. Хуліганці підступно вбили слона і мавпу, хоча останні нічого лихого не заподіяли цим злочинцям. Мене було упіймано з метою вивідати дорогу до нашої колонії. Я, завівши цих убивць далеко вглиб лісу, зміг утекти за допомогою не зрозумілого мені чуда. Прошу розслідувати це явище і повідомити імена моїх невідомих друзів, які

врятували мені життя.

24 липня 2018 р.

Веснянка (підпис)

Розпорядження №99
про службове відрядження

НАКАЗУЮ:

1. Відрядити начальника Канцелярії Нічних Кошмарів – Пана Морока.

Пункт призначення: Країна Сонячних Зайчиків.

Термін відрядження: з 01.02.2019 по 07.02.2019.

Мета відрядження: Зруйнувати Країну Сонячних Зайчиків.

2. Бухгалтерії забезпечити нарахування і видачу Пану Мороку коштів на відрядження згідно зі встановленим Положенням про відрядження на підприємстві.

3. Пану Мороку після повернення з відрядження відзвітувати про використанні коштів на відрядження.

4. Звіт про виконану роботу подати протягом 3 днів з дня приїзду.

Директор Королівства Глупої Ночі (підпис) Королева Глупої Ночі

З наказом ознайомлений: (підпис) Пан Морок

«30» січня 2019 р.

Оголошення

04.10.2019 о 15 год. 30 хв. на великій галявині відбудеться циркова вистава, де виступатимуть дресировані звірі під керівництвом Діда Маноцівника. В антрактах Дід Маноцівник показуватиме фокуси.

Запрошуються всі жителі «Притулку маленьких друзів».

Конспект морально-етичної бесіди «Руді люди» (середня група)

Мета: учити дітей розуміти, що всі люди рівні, незалежно від зовнішності, і толерантно ставитися до всіх; збагатити словник дітей (ластовиння, рудий); розвивати мислення, бажання відповідати на запитання; виховувати доброзичливість, дружелюбність.

Словник: риси зовнішності, моральні якості, правила поведінки, доброзичливий, толерантний.

Матеріал: сюжетні картинки до гри «Хороші і погані вчинки».

Хід заняття:

1. Бесіда

– Усі ми маємо різну зовнішність, чи не так? Скажіть, якими бувають люди (подумайте про колір шкіри, очей, волосся, зріст, повноту, статуру). Але всі ми, незалежно від зовнішності, рівні, усі ми неповторні.

– Знаєте, буває таке, коли діти ображають, пригноблюють несхожих на себе. Хіба так можна? Ні.

– Ви чули про такий колір, як рудий? Є колір волосся, схожий на сонечко, на апельсин. Це дуже, дуже гарний колір. Зараз ми з вами послухаємо уривок казочки Всеволода Нестайка «В Країні Сонячних Зайчиків».

2. Розповідання фрагменту казки «В Країні Сонячних Зайчиків»

3. Бесіда за змістом

1. Чому автор каже, що для нас важливо, як ви ставитеся до рудих?
2. Чому країна називається Ластовинія?
3. Хто там живе? Які риси характеру притаманні цим людям?
4. Хто зробить висновок про те, що люди, незалежно від віку, кольору шкіри, волосся, очей, від зросту, повноти, бувають як добрі, так і лихі? Що принижувати, ображати людей, не схожих на вас, не можна?

4. Дидактична гра «Хороші і погані вчинки»

Мета: уточнити у дітей знання про поведінку, вчинки; розвивати мислення, пам'ять, увагу; виховувати кмітливість, доброзичливість.

Обладнання: сюжетні картки.

Хід гри: діти визначають, які з вчинків, зображених на картинках, добрі, а які погані (рвати книгу, показувати язик, малювати шпалери, ламати іграшку, годувати kota, різати штори, бити дитину, вішати годівничку...)

5. Підсумок заняття: Про що ми говорили? Що ви запам'ятали? Чи навчилися ви розрізняти добрі і погані вчинки? Хто із вас хоче робити добрі вчинки? Чому? Хто із вас хоче робити погані вчинки? Чому?

УДК82-312.4:821.161.2

*Людмила Кицак,
кандидат філологічних наук,
КЗ «Бердичівський педагогічний коледж» Житомирської обласної ради*

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

У роботі описуються форми роботи на заняттях із української мови (за професійним спрямуванням), які спрямовані на формування основних умінь та навичок умілого оратора як однієї з важливих форм роботи соціального працівника.

Ключові слова: мовленнєва компетентність, публічний виступ, дискусія, соціальний працівник, оратор, комунікативна діяльність, методи навчання.

Красномовство в сучасному інформаційному суспільстві є однією із ключових рис успішної та конкурентоспроможної особистості. Риторичні вміння та здатність своїми публічними промовами змінювати людські настрої та навіть

впливати на суспільні процеси люди зрозуміли давно, ще в часи Соломона, Аристотеля та Демокріта. Важливий вклад у розробку теоретичної бази публічного мовлення свого часу зробили І. Томан і Д. Карнегі. Сьогодні це питання лишається злободенним і є предметом наукових студій С. Абрамовича, Н. Голуб, Г. Сагач. Загалом же, кожен громадянин України зобов'язаний досконало послуговуватися українською мовою, коли знаходиться на робочому місці, щоб досягнути успіхів у справі, якою він займається. Ораторська майстерність особливо важлива для майбутнього соціального працівника, який щоденно перебуває в центрі уваги та подій, які вимагають від нього відпрацьованих комунікативних навичок.

Мета роботи – проаналізувати ключові методи формування навичок публічного виступу майбутнього соціального працівника на заняттях української мови (за професійним спрямуванням).

Е. Палихата пропонує такі методи роботи на заняттях: організація комунікативної діяльності студентів (аналіз теоретичних текстів, робота із конспектом лекції викладача, організація частково-пошукової діяльності студентів (евристична бесіда), інформаційно-рецептивний метод (презентація інформації про текст), репродуктивний метод (відтворення інформації), проблемно-пошуковий метод (постановка проблеми та пошук шляхів її вирішення) та дослідницький метод (творча діяльність студентів) [2, с. 84-85].

Звісно, такі методи допомагають студентам вчитися збирати, систематизувати інформацію, готувати її до презентації та власне адаптовувати до конкретної ситуації, яка вимагає створення і виголошення промови. Проте, на нашу думку, варто більше уваги на заняттях звертати увагу на формування навичок власне виступу, адже соціальний працівник – це та людина, яка постійно комунікує із великою кількістю людей різного соціального стану, віку, статусу. Власне, основна діяльність соціального працівника – це вербальна робота із клієнтами, допомога та підтримка, зокрема незахищених верств населення.

Г. Гайович та О. Приходько пропонують практичні методи, які можна використовувати на заняттях, як-от: аналіз мовленнєвого дискурсу публічних виступів політиків та виголошення трихвилинної агітаційної промови із подальшим її аналізом [1]. Зрозуміло, що такі методи більше спрямовані на вдосконалення практичних умінь студентів бачити і аналізувати чужі помилки, вдосконалювати власну мовну майстерність, поглиблювати свої оцінні формули. Такі завдання викладач виконує за допомогою зазначених вище вправ.

Мало з'ясованим видається питання формування загальної усної мовної компетентності, коли студент вчиться не лише готувати, виголошувати і аналізувати промову, а й вмівло вступає в дискусію, зрозуміло відповідає на несподівані запитання, вчиться знаходити спільну мову із будь-яким співрозмовником. На нашу думку, практичне заняття із курсу повинне містити аналіз психологічних аспектів підготовки та проведення публічних виступів, навіть масових інформаційних кампаній, а також практичні рекомендації, що

сприятимуть успіху в публічних виступах, дискусіях, інших видах роботи з аудиторією.

Формуванню таких навичок сприятимуть різні методи роботи:

1) складання плану публічного виступу на одну тему, але для різних аудиторій (вік, стать, сфера діяльності тощо). Таку роботу варто проводити, об'єднавши студентів у декілька груп, запропонувавши їм чітке завдання;

2) організувати дискусію на важливу для студентів тему (наприклад, повний перехід системи освіти на платну основу);

3) провести дебати (за зразком передвиборчих), які вирішать долю ораторів як претендентів на престижну посаду;

4) розробити рольові ігри, які відобразять реалії їхньої професії, підштовхнуть до неординарних рішень у критичних ситуаціях.

Подібні вправи вплинуть на розвиток та вдосконалення навичок ораторського мистецтва, формування впевненої поведінки під час виступу, бесіди.

Особливу увагу варто приділяти способам і прийомам впливу на слухачів (від елементарних до витончених), а також заходам захисту від такого впливу. Допоможе виконати це завдання поглиблене вивчення вербально і невербальної комунікації. Зокрема, використовувати методи тренінгу, коли кожен студент не пасивний слухач, а активний діяч.

Отже, формування навичок публічного мовлення для соціального працівника – є одним із головних завдань під час опанування курсом «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Викладач може застосовувати уже розроблені стратегії занять із перевіреними методами, проте важливим видається і застосування творчої складової, новітніх підходів та особистісно-орієнтованого підходу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Возняк Л. С. Психологічні особливості професійної підготовки майбутніх спеціалістів до управлінської діяльності: Автореферат дис. канд. психол. наук. К., 2000. 19 с.

2. Палихата Е. Формування культури професійного усного мовлення студентів вищих навчальних закладів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/formuvannya-kulturi-profesiynogo-usnogo-movlennya-studentiv-vischih-navchalnih-zakladiv-ukrayini/viewer> (06.02.2020)

УДК 821.161.2

Андрій Усатий,
кандидат педагогічних наук,
Валерій Халін,
кандидат педагогічних наук,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ ОСВІТІ

У тезах розглядаються закономірності формування читача засобами інформаційно-комунікаційні технологій необхідних для розуміння й осягнення змісту художнього твору. Головна мета добирати нові форми та прийоми, які б зацікавлювали учнів читанням, формували читацькі уміння навчити аналізувати отриману інформацію, розуміти її, з'ясувати позицію автора і сприймання ним епохи, бути компетентним у галузі художніх текстів, а також текстів різних жанрів тощо. За допомогою ІКТ набувати певних теоретичних знань із подальшим застосуванням їх на практиці.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), читач, компетентності, уміння.

Жодна сучасна людина й дня не може прожити без інформаційно-комунікаційних технологій, коли будь-яку необхідну інформацію можна знайти в мережі Інтернет за допомогою новомодних сучасних гаджетів. Процес навчання і, зокрема, гуманітарних дисциплін не можна відділяти від цих сучасних тенденцій – упровадження електронних книг та планшетів у сучасній школі, яка розвивається в цьому руслі, але, на жаль дуже повільно.

Будь-яка дитина, тим паче школяр, вміє користуватися комп'ютером, планшетом, ноутбуком зазвичай з досить примітивною мотивацією: погратися або поспілкуватися з друзями в соціальних мережах. Але якщо звернути увагу на наповнення інформаційно-комунікативного простору, відзначимо збільшення програм, котрі змусять його не лише гратися, але й працювати з інформацією, шукати можливості застосовувати її в процесі навчання. Також знайдемо книги в електронному вигляді, які, не завжди є в шкільних бібліотеках.

Не слід забувати про вже загальновідомі форми навчання, які кожен сучасний вчитель-філолог прагне запровадити або запровадив у шкільному житті. Це ефективний метод презентацій та створення навчальних порт фоліо, проведення заочних екскурсій. Така технічна обізнаність змушує учнів підвищувати свою пізнавальну активність під час вивчення тексту твору за рахунок збільшення наочності та емоційної насиченості (анімація, звук, відео та інші мультимедійні ефекти) [4, с. 78].

Інформаційно-комунікативні технології навчання досить перспективні для підвищення творчої активності учня, який відходить від позиції об'єкта

навчання, отримувача готової навчальної інформації і стає активним суб'єктом навчання, може самостійно здобувати необхідну інформацію і навіть уміє винайти, сконструювати необхідні для цього способи дій. Хоча існує реальна загроза перетворення викладання літератури та мови на формальне, механічне відтворення фактів із використанням ефектного відеоряду або презентації, тоді як література – це мистецтво, всю красу передає через слова. Однак використання ІКТ формує творчість, суспільно-виробничу активність, бажання здобувати знання самостійно чи під умілим керівництвом учителя урізноманітнювати й активізувати навчання.

Важливо на уроках гуманітарного циклу зберегти проблемні уроки з елементами дискусії, диспутів, давати учням бачити та сприймати не лише електронні носії, але й відчувати смак друкованої продукції книги. Адже як від процесу читання залежить сприймання інформації не лише художньої літератури, але й взагалі сприймання друкованих текстів. Не даремно перше, що роблять у школі, – вчать читати, а лише з часом дають уміння і навички, спрямовані на засвоєння й розуміння тексту та його змісту.

Говорячи про виховання читача, Т. Бугайко і Ф. Бугайко зауважують, що в методиці викладання літератури на перший план висувається проблема літературного розвитку учнів, тобто виховання в них здатності повноцінного сприймання емоційно-образної специфіки явища мистецтва, уміння осягнути ідейно-художній зміст твору, логіку думок автора. У цих словах розкрита суть проблеми виховання читача, розвиток читацьких компетентностей, які, на думку вчених-методистів, вимагають здатності повноцінного сприймання емоційно-образної специфіки твору, уміння осягнути його ідейно-художній зміст, логіку думок автора [1, с. 44].

У наш час кожна людина може читати електронні видання, але, на жаль, від перенасичення Інтернет-ресурсів не завжди доброякісними тестами у людей молодого віку відсутні будь-які норми й правила правопису, естетичні смаки, норми добору літератури. Людина, яка не вміє правильно читати, ніколи не зрозуміє головної ідеї чи думки тексту, а такою людиною легко керувати та маніпулювати. Які б чинники не керували навчальним процесом, основне – це формування читацьких умінь, яке не може здійснюватися ізольовано від досвіду, а отже, і без набутих знань. Звідси стає зрозумілим, що, чим багатший життєвий досвід учня, тим глибше і вдумливіше стає його процес читання, який ґрунтується на всебічних знаннях, і тим результативнішим стає процес осягнення тексту в цілому. Відомо, що знання є першоосновою формування вмінь. Щоб уміти щось робити, людина повинна знати сам процес. Формування читацьких умінь проходить поетапно – від простіших до складніших, глибших, змістовніших понять. Уміння, сформовані на знаннях, основних життєвих фактів письменника, його епохи чи змісту твору, опорних понять про літературні напрями, історичні, суспільно-політичні події, морально-естетичні погляди героїв, позицію автора тощо сприяють перетворенню конкретних знань у світоглядну позицію. Знання ґрунтуються на вмінні застосовувати їх у

конкретній ситуації, у нашій – це вміння прочитати текст, проникнути в його зміст, збагнути авторську позицію в характеристиці епохи, героїв, подій, дати власну оцінку [3, с. 20].

Ефективність читання визначається цілою низкою факторів, які умовно можна розділити на об'єктивні та суб'єктивні: 1) інформаційна (комунікативна) насиченість тексту; 2) композиційно-логічна структура тексту; 3) смислові категорії, що реалізовані в тексті; 4) мовні засоби вираження смислових відношень, які розкриваються в тексті; 5) поліграфічне оформлення тексту; 6) ступінь наближеності логіки, граматики та стилю мовлення читача до лексики, граматики та стилю авторського тексту; 7) набутий досвід читача, зокрема, знання ним великого контексту та підтексту; 8) володіння технікою читання, його прийомами; 9) належна організація спрямованості уваги в читанні; 10) емоційна підготовка читача, його інтерес до твору, емоційна чутливість та емоційне співпереживання; 11) вікові особливості читача; 12) індивідуально-особистісні особливості читача, його характеру та темпераменту; 13) проникнення в смисловий простір твору, досягнення стадії смислоутворення, за якого читач виконує роль дослідника змісту тексту [2].

У цій ситуації важливо використовувати комп'ютерні технології не тільки як наочний посібник з певною кількістю ілюстрацій, а й як засіб існування живого слова, що здійснює розвиток мовлення, логіку схем, розкриває причинно-наслідкові зв'язки, закономірності подій і явищ громадського життя. Учень, отримавши від учителя завдання, має не знайти потрібну йому інформацію, а усвідомити її, перефразувати, сприйняти і лише потім створити свій витвір мистецтва. Тому що література – це і є мистецтво, яке кожна людина інтерпретує в довільній формі, хоча всі люди усвідомлюють одні й ті ж символи, котрі створюють слова.

За допомогою інформаційно-комунікативних технологій люди повинні сприймати й розуміти довкілля, але без живого спілкування, яке не можна замінити соціальними мережами або іншими видами «заочної» комунікації, людина втратить себе як соціальну частинку. Тому коли людина вчиться переконувати інших, вона міркує й добирає толерантні та правильні слова, якщо вона щось пише, то міркує над твором-роздумом, твором-есе, будує логічний ланцюжок з власними міркуваннями, запитання й завдання, висновками, вона існують як частинка суспільства в якому вона живе і буде жити.

Основними результатами (ефектами) читання є: 1) інформаційно-пізнавальний, який характеризується розширенням і поповненням знань читачів; 2) мотиваційно-особистісний, суть якого полягає у формуванні в читачів особистісного ставлення до проблем, які викладено в тексті, в розвитку їхніх особистісних новоутворень; 3) практичний ефект, що забезпечує ефективну організацію діяльності, зокрема навчальної.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бугайко Т. Ф. Навчання і виховання засобами літератури / Т. Ф. Бугайко,

Ф. Ф. Бугайко. – К. : Радянська школа, 1973. – 176 с.

2. Клычникова З. И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке / З. И. Клычникова. – М. : Просвещение, 1983. – 80 с.

3. Кан-Калик В. А., Хазан В. И. Психолого-педагогические основы преподавания литературы в школе. – М.: Просвещение, 1988. – 255 с.

4. Література учить жити / [упоряд. В. Ф. Анісов, П. Д. Мисник]. – К. : Радянська школа, 1968. – 262 с.

УДК 801.7

*Світлана Адаменко,
Хорольський агропромисловий коледж
Полтавської державної аграрної академії*

ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються методи підвищення рівня читацького інтересу здобувачів освіти на заняттях з української літератури, аналізуються її складові компоненти та напрями формування даного феномену.

Ключові слова: *читацька компетентність, інноваційна особистість, розуміння художнього тексту, читацька культура, читацький інтерес.*

Поколінню ХХІ століття судилося жити в інформаційно насиченому світі, який постійно зазнає динамічних змін, тому сучасній людині необхідно мати, крім необхідних знань, ще й достатній рівень життєвої компетентності, щоб не лише адаптуватися у цей світ, але й повноцінно самореалізуватися в ньому. Для цього необхідні не лише глибокі професійні та загальні знання, але й широкий світогляд, розвинутий інтелект, комунікативні здібності.

На думку вчених основними характеристиками інноваційної особистості є відкритість новому досвіду, внутрішня свобода, емоційна стабільність та стресостійкість, адекватна самооцінка, рефлексивність, спонтанність, позитивне мислення, інноваційний потенціал особистості.

Підтримка читання – це стратегічно важливий елемент культури, інструмент підвищення інтелектуального потенціалу нації. Здавалося б, потреба суспільства у високоосвічених людях мала б сприяти зростанню читацької культури та підвищенню рівня читацького інтересу, однак, на превеликий жаль, широке розповсюдження аудіовізуальних засобів масової комунікації призвело до того, що у структурі дозвілля українці віддають перевагу телебаченню, комп'ютеру, радіо над читанням.

Проблема розвитку читацької компетенції особистості в процесі вивчення

літератури має глибокі традиції і в історії методики. Так, у XIX – на початку XX століття прогресивні педагоги Ф. Буслаєв, В. Водовозов, В. Острогорський, В. Стоюнін, І. Огієнко та інші запропонували своє бачення шляхів розвитку читацької діяльності школярів. На найкращих традиціях розвитку наукової думки розглядали зазначену проблему відомі методисти В. Голубков, Г. Гуковський, М. Рибникова. Вони вважали вдумливе читання тексту твору, єдність емоційного сприйняття та глибокого критичного аналізу запорукою успішної літературної освіти.

Не втратила актуальності проблема формування читацьких інтересів і в XX столітті: достатньо звернутися до праць Н. Волошиної, І. Збарського, Л. Мірошниченко.

З огляду на сказане, читацький інтерес – важливий чинник формування духовно багаті мовної особистості. «Як мускули стають безсилими, кволими без праці і вправ, так і розум не формується без розумового напруження, без думки, без самостійних пошуків» [3, с. 179], – писав В. О. Сухомлинський.

Із погляду психології читання – процес глибоко особистісний, що ґрунтується на індивідуальному сприйнятті прочитаного. По-різному оцінюються історичні факти та літературні твори. Саме тому обговорення прочитаного – один із найпотужніших стимулів для розвитку читача, ефективний засіб його самоствердження як особистості.

Яким же має бути сучасне заняття з української літератури?

Словесник сьогодні, на відміну від свого попередника, не зможе сформувати читацькі інтереси своїх студентів лише авторитарними методами навчання та впровадження методик, побудованих на репродуктивному рівні відтворення інформації: сучасний студент відшукає інформацію швидше за викладача.

Отже, створення інтерактивного середовища на заняттях української літератури сприятиме підвищенню рівня читацької компетентності здобувачів освіти.

Одним із основних завдань викладача-словесника на сьогодні є формування інформаційної культури студентів, розвиток критичного й самостійного мислення, креативних здібностей, підготовка їх до життя в глобалізованому цифровому світі. Саме «від нас, від нашого вміння, від нашої майстерності, від нашого мистецтва, мудрості залежить життя, здоров'я, розум, характер, воля, інтелектуальне обличчя, місце та роль у житті, щастя підрастаючого покоління», наголошував В. О. Сухомлинський [3, с. 183]. Сучасні студенти залюбки виконують ті види навчальної діяльності, які дають їм матеріал для роздумів, можливість виявляти ініціативу та самостійність, потребують розумового напруження, винахідливості, творчості та нестандартного підходу до вирішення поставлених перед ними завдань. Саме тому у практичній діяльності на заняттях української літератури можна використовувати «Метод проєктів» на заключних (підсумкових) заняттях. Метод проєктування допомагає здобувачу освіти бути не пасивним реципієнтом готових знань, а суб'єктом навчання, який активно включається у спільну діяльність, відчуває себе рівноправним учасником

діалогу, співтворцем. Це саме той вид діяльності, який наочно демонструє практичне застосування набутих знань.

Вдало вписуються у структуру заняття і елементи так званих довгострокових проєктів: дослідницьких та інформаційних, які можна використовувати у вигляді випереджувальних завдань, для створення проблемних ситуацій у ході вивчення нового матеріалу та як підсумок на етапі закріплення, систематизації і узагальнення знань.

Студенти готують дослідницькі, творчі, інформаційні та рекламні проєкти на теми: «Література рідного краю», «Особистість Лесі Українки, грані її таланту», «Мій улюблений український письменник», «Постаті нашої духовності» тощо. З великим задоволенням виконують завдання, за допомогою яких можуть виявити власну творчу індивідуальність.

Вдалими є домашні завдання такого типу:

- дібрати музику, яка б відповідала настрою поезії, передавала основну думку, відображала б внутрішній світ автора;
- опрацювати за допомогою інтернет-ресурсів додаткові джерела інформації про письменника;
- створити домашню інтернет-сторінку (блог), на якій розмістити власні міні-роздуми про особистість митця тощо.

У процесі пошуку інформації студенти вибирають та критично оцінюють знайдені матеріали.

Ефективним методом є створення реклами за прочитаним твором. Цей вид роботи розвиває у студентів творчі та розумові здібності, зокрема, уважність, винахідливість, вміння логічно мислити, комбінувати тощо. Перед початком роботи студенти об'єднуються в групи та вдома створюють рекламний проєкт за твором, що вивчають. Аналізуючи рекламні проєкти, студенти знову звертаються до тексту, вчать аргументувати своє бачення твору, висловлювати власну думку, критично реагувати на зауваження.

Сучасному здобувачу освіти не так треба подати тему, як навчити осмислювати її, а він вже потім шукатиме інформацію, яка допоможе реалізувати проблему. На мою думку, сприяти вирішенню поставлених перед освітою завдань мають інтерактивні технології навчання. Саме цим обумовлюється актуальність представленого досвіду.

Отже, становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір потребує суттєвих змін інноваційного спрямування у підготовці майбутніх фахівців у будь-якій галузі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Донченко Т. К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови. – К.: Фундація ім. О. Ольжича, 1995. – 251 с.
2. Загальна психологія : навч. видання /За ред. О. Скрипченко, Л. Долинської. – К.: «А.П.Н.», 1999. – 720 с.
3. Компетенція і компетентність: проблеми, пошуки, рішення// Наукові

записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія «Педагогічні та історичні науки». – 2006. – № 61. – С.173-184.

4. Методичні засади формування читацької компетенції // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – №7. – С. 10-14.

5. Ситченко А. Формувати читацьку компетентність: про науково-педагогічні засади цієї роботи / А. Ситченко // Всесвіт. л-ра в серед. навч. закл. України. – 2007. – № 10. – С. 49-53.

УДК 80

Оксана Вовк,

*Відокремлений структурний підрозділ – Львівський коледж
«Інфокомунікації» Національного університету «Львівська політехніка»*

БІНАРНЕ ЗАНЯТТЯ ЯК МЕТОД ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ НАВЧАННЯ

У статті проаналізовано процес підготовки інтегрованих бінарних занять, обґрунтовано основні етапи підготовки такого виду заняття у закладах вищої освіти I-II рівнів акредитації.

Ключові слова: *інтегроване навчання, бінарне заняття, методи і прийоми навчання.*

Викладання навчальних дисциплін має ставити за мету підготовку фахівця, знання і вміння якого повністю відповідають умовам сучасного інформаційного суспільства. Тому треба навчити студентів самостійно вирішувати типові й нетипові завдання, вести пошук інформації, постійно опановувати новими знаннями.

Суть інтегрованого навчання ґрунтується на виявленні в різних навчальних предметах однотипних елементів і поєднанні їх у якісно нову цілісність із метою вдосконалення професійних компетентностей.

Метою цієї статті є поділитися досвідом роботи щодо процесу підготовки інтегрованих бінарних занять, які є одним із методів професійно спрямованого навчання, уточнити та обґрунтувати основні етапи підготовки даного заняття у закладах вищої освіти I-II рівнів акредитації на прикладі бінарного заняття: української мови (за професійним спрямуванням) та предмета «Гроші та кредит».

Бінарне заняття – нестандартна форма навчання з реалізації міжпредметних зв'язків.

Бінарним заняттям притаманні значні педагогічні можливості: студенти одержують багатогранні знання про об'єкт вивчення, у них формуються вміння переносити знання з однієї галузі в іншу, стимулюється аналітико-синтетична

діяльність, формуються уміння аналізувати і порівнювати складні процеси і явища навколишнього світу, що забезпечує формування цілісного сприйняття дійсності як передумови формування наукового світогляду [6, с. 42].

Які основні переваги інтегрованих бінарних занять перед традиційними?

1. Професійні знання майбутніх фахівців формуються в комплексі, тоді як розрізнене вивчення дисциплін не дає уявлення про цілісне явище, дроблячи його на розрізнені фрагменти.

2. Бінарні заняття підвищують потенціал студентів, ведуть до осмислення і знаходженню причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логіки, мислення, комунікативних здібностей.

3. Бінарні заняття дають можливість самореалізовуватися у творчому процесі як викладачу, так і студенту, сприяють формуванню професійних компетенцій студентів [1, с. 21].

Мета викладачів коледжу – вивчити ефективні методи і прийоми, які дозволять студентам краще засвоювати програмний матеріал. Інтеграція сприяє не тільки систематизації, інтенсифікації навчально-виховної діяльності, а й оволодінню грамотою культури (мовної, етичної, історичної).

У статті подано приклад поєднання теми, триєдиної мети, завдань та плану проведення бінарного заняття з предметів «Гроші та кредит» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)», проведеного у коледжі для студентів економічної галузі.

Вид заняття: ознайомлення з новим матеріалом – закріплення знань (допоміжне, насичує сприйняття нового матеріалу новими враженнями).

Тема. Укладання фахових документів для спеціальності «Бухгалтерський облік»

Навчальна мета: знати суть та значення валюти та валютних операцій, навчитися оформляти платіжні документи (чеки, векселі, сертифікати, акредитиви); застосовувати практично орфографічні, лексичні та пунктуаційні типи норм сучасної української літературної мови.

Виховна мета: розвивати пізнавальні можливості, логіку, мислення, увагу, інтерес до дисциплін та обраної спеціальності, почуття нового, прогресивного, вміння аналізувати, сприймати інформацію, творчо застосовувати отримані знання в сучасних ринкових умовах.

Завдання заняття («Гроші та кредит»):

– дати характеристику валюти та валютних операцій, навчитися оформляти платіжні документи (чеки, векселі, сертифікати, акредитиви);

– вміти застосовувати отримані знання в сучасних ринкових умовах.

Завдання заняття («Українська мова за профспрямуванням»):

– повторити норми української літературної мови.

План проведення заняття:

1. Організаційний момент.

2. Актуалізація опорних знань:

2.1. Запитання з теми «Документ та його реквізити».

3. Подання нового матеріалу:

3.1. Суть та значення валюти та валютних операцій.

3.2. Реквізити платіжних документів (чеків, векселів, сертифікатів, акредитивів).

3.3. Додаткова інформація.

4. Закріплення пояснюваного матеріалу. Корекція набутих знань:

4.1. Ділова гра.

4.2. Завдання для вибору правильної відповіді.

4.3. Завдання на знаходження українських відповідників термінів.

4.4. Завдання «Творення іменників (економічної галузі)».

4.5. «Незакінчені речення».

5. Домашнє завдання. Підведення підсумків заняття [5, с. 18].

У реалізації міжпредметних зв'язків під час інтегрованого заняття при вивченні матеріалу, умовно можна виділити два блоки процесів: актуалізація і конкретизація. Однак, оновлені знання необхідно конкретизувати на нові об'єкти теми з предмету та суміжних наук [1, с. 23].

Оскільки проведення інтегрованих бінарних занять можливе в рамках цілої теми або розділу, тому багато часу відводиться для творчості студентів. На таких заняттях використовуються різні способи впливу на них у вигляді відео, телебачення, демонстрацій явищ, читання, декламації тощо.

Висновки. Спостереження, опитування викладачів ВНЗ I-II рівня акредитації, а також власний педагогічний досвід дозволяють стверджувати, що інтегроване заняття, що об'єднує діяльність викладачів різних дисциплін, значною мірою активізує освітній процес, що сприяє виробленню професійних компетентностей студентів.

Бінарні заняття формують творчу уяву, образне мислення, пробуджують інтерес до пошукової діяльності, при якій знання студентів набувають системності; уміння стають узагальненими, сприяючи комплексному застосуванню знань, перенесенню методів та ідей з однієї галузі науки до іншої, що покладено в основу творчого підходу до наукової діяльності людини в сучасних умовах.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук М. Бінарний урок: одна з форм інтерактивних технологій навчання / М. Ковальчук, Т. Постовалова // Освіта. Технікуми. Коледжі. – 2009. – № 2. – С. 19-24.

2. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи : монографія / за ред. С. У. Гончаренка / І. М. Козловська. – Львів : Світ, 1999.

3. Коломієць А. М. Міжпредметні зв'язки у контексті проблеми інтеграції / А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Педагогіка і психологія професійної освіти. Львів, 1999. – № 2. – С. 61-66.

4. Лобур М. С. Из досвіду вирішення проблем міжпредметних зв'язків на

сучасному етапі при підготовці молодших спеціалістів // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. – 2001. – Вип. 31. – С. 216-218.

5. Макута О. Й., Вовк О. А., Гавриленко А. Р. Стосується кожного, або 3 досвіду проведення відкритого заняття. – Львів, 2018.

6. Рекуненко В. В. Методика проведення бінарних занять / В. В. Рекуненко. – К. : УМК по підготовці молодших спеціалістів, 1995. – 42 с.

7. Красик О. Ю. Бінарні заняття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: oles.at.ua/statti/binarni_uroki.doc

УДК 161.2+004

Анастасія Істратова,

Маріупольський коледж Дон НУЕТ імені М. Туган-Барановського

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Питання удосконалення методики викладання української мови в навчальних закладах є актуальним, оскільки обов'язкове вивчення української мови та викладання дисциплін суто державною мовою є обов'язковим. З метою зацікавлення здобувачів освіти у вивченні української мови доцільно застосовувати сучасні методики інтерактивного навчання.

Ключові слова: *інтерактивне навчання, методи інтерактивного навчання.*

В умовах сьогодення, питання методики викладання української мови в навчальних закладах стає надзвичайно важливим питанням. Це обумовлено тим, що по-перше, вона використовується як універсальний учбовий матеріал, який застосовується для скоригування грамотної писемності та розвитку мовлення, по-друге, може бути використана як засіб морально-духовного розвитку особистості. Актуальність вивчення української мови демонструє процес реформування освіти, а саме прийнятий новий Закон України «Про освіту», який обумовлює обов'язкове вивчення української мови та викладання дисциплін суто державною мовою. Для того, щоб процес вивчення державної мови був цікавим, викладачу необхідно цілеспрямовано та цікаво проводити свої заняття, застосовуючи на заняттях сучасні методи інтерактивного навчання. Саме тому, сучасні викладачі дуже часто замислюються над тим, як зробити сучасне заняття інформативним, цікавим та пізнавальним. Досліджуючи сучасну педагогічну літературу, можливо відзначити, що зацікавити, вмотивувати студентів до вивчення предмету можна шляхом уникнення одноманітності, шаблонності в роботі, використання таких форм, методів навчання, які збуджують пізнавальний інтерес і стимулюють самостійне мислення.

Отже, інтерактивні методи навчання включають чітко спланований

очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи, засоби та форми навчання, що стимулюють процес пізнання, розумові і навчальні умови й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів [1, с. 230].

Інтерактивні методи навчання української мови базуються на особистісно-діяльнісному підході та включають: використання інтерактивних методів навчання, серед яких неситуативні (діалог) та ситуативні (ігрові – імітаційні та неімітаційні, неігрові інтерактивні методи – аналіз ситуацій, аукціон ідей тощо); органічне поєднання у навчальному процесі різних засобів навчання (на електронних і паперових носіях інформації) та інноваційних (дистанційних) і традиційних форм навчання за принципами доцільності їхнього впровадження та взаємного доповнення [2, с. 25-32].

Слід зазначити, що на сьогодні існує величезна кількість методів інтерактивного навчання. Проте, найбільш поширеними та застосованими на заняттях з української мови є «Акваріум», «Ажурна пилка», «Мікрофон», «Найрозумніший», «Мовна дуель», «Останнє слово – за тобою», «Хто швидше», «Лінгво естафета», «Ти – учитель», «Слово піраміда» тощо.

Наприклад, метод «Акваріум» передбачає, що учасники об'єднуються у групи по 4-6 осіб та ознайомлюються із завданням. Одна з груп займає місце в центрі аудиторії, отримує інструкцію щодо проведення групової дискусії. Після завершення відведеного часу група повертається на місце. Далі планується коротке обговорення того, що почули всією групою: чи погоджуєтеся ви з думкою групи? Потім інша група займає місце в центрі кола. Наступна група може обговорювати інше питання або іншу проблему.

«Ажурна пилка» – прийом, що заохочує до навчання один одного, дає змогу засвоїти значну кількість інформації за обмежений час. Студенти повинні підготуватися до роботи в різних групах: домашній, члени якої отримують завдання, вдома добирають інформацію, засвоюють та обговорюють її у групі; експертній, утвореній в аудиторії викладачем із студентів – представників із кожної домашньої групи, що розробляла певну тему. Завдання полягає в тому, що кожному представнику домашньої групи треба повідомити присутнім про свою тему, з членом групи обговорити всі доповіді, узагальнити їх і зробити висновок. «Мікрофон» – дає змогу кожному висловити свою думку з приводу чогось. Правила проведення такі: говорити має тільки той, у кого символічний мікрофон, висловлені думки не коментуються, під час виступу ніхто не має права перебивати, перепитувати [3, с. 230].

На заняттях української мови також практикується застосування веб-квесту, яке полягає у самостійному пошуку навчального матеріалу за освітнім предметом. Використання цього методу дозволить самостійному оволодінню інформацією з зазначеної викладачем тематики та закріпить навички студентів з користування комп'ютерної мережі Інтернет, навчить створенню презентацій, які виконуються в Microsoft Office PowerPoint.

Досліджуючи сучасні методи на заняттях української мови, слід зазначити,

що на сьогодні поширеним стає застосування бінарних уроків. Так як українська мова пов'язана ще з рядом наук: мовознавством (зокрема діалектологією, історією мови, топонімікою), географією та природознавством (намагання пояснити природні явища, походження географічних назв, рослинної та тваринної символіки), медициною (в поглядах на лікувальні властивості рослин, елементів природи, лікувальна дія слова), гідрометеорологією (народні прикмети передбачення погоди), соціологією (співжиття окремих верств, закони життя спільності) тощо, сучасним викладачам стає можливим поєднувати вивчення української мови з іншими предметами.

Отже, інформатизація суспільства та застосування високо інтерактивних технологій обумовлює сучасного викладача з педагогіки застосовувати інноваційні методи навчання.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : Наук.-метод. пос. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
2. Коваль Т. І., Кочубей Н. П. Інтерактивні технології навчання / Т. І. Коваль, Н. П. Кочубей // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. – № 7. – С. 25-37.
3. Современные способы активизации обучения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Т. С. Панина, Л. Н. Вавилова. – М.: Академия, 2008. – 176 с.
4. Как готовить интегрированные уроки: История, культура. – М.: «Чистые пруды», 2006. – 32 с.
5. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання. – К., 2003.
6. Серьожникова Р. К. Суб'єктивна позиція студента як реалізація його творчого потенціалу // Проблеми освіти, 2006. – №43. – С. 31-34.
7. Щербина В. Г. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури. – Х.: Основа, 2005. – 96 с.
8. Фасоля А. Діяльнісна основа навчання // Дивослово. – №6, №7, 2006.
9. Якиманська І. Особистісно орієнтована система навчання // Завуч. – 1999. – №7.

УДК 001.2:811.161.2

Віталіна Коляда,
Київський коледж комп'ютерних технологій та економіки НАУ

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ДВОМОВНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

У статті аналізуються чинники, що впливають на формування національно-мовної особистості білінгва, конкретизується поняття «мовні контакти» в сучасному двомовному середовищі м. Києва

Ключові слова: мовна особистість, диглосія, мовні контакти, лексична інтерференція.

Зважаючи на соціально-політичні реалії сьогодення в Україні важливим чинником є виховання патріотизму сучасної молоді та формування національно-мовної особистості під час здійснення освітньо-виховного процесу, в тому числі й у закладах вищої освіти. Викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» спрямоване не лише на підвищення мовної грамотності студентів та розвиток навчально-предметних компетенцій, орієнтованих на вивчення цієї дисципліни, а й на формування високого культурного рівня майбутньої української інтелігенції в цілому й на формування мовно-національної особистості зокрема.

Метою цієї статті є аналіз чинників, які впливають на формування національно-мовної особистості в процесі вивчення курсу української мови (за професійним спрямуванням) в умовах двомовного середовища.

Проблема формування мовної особистості висвітлена у дослідженнях І. Білодіда, І. Бодуена де Куртене, В. Виноградова, В. Карасика, Л. Мацько, Л. Паламар, М. Пентилюк, Л. Скуратівської.

В умовах двомовності, що існує в столиці України, формувати національно-мовну особистість непросто, оскільки на початковому етапі виконання цього завдання виявляється, що серед студентів дуже мало таких, які вже є свідомими носіями української мови, рідної культури та національної свідомості. Зазвичай, це діти, які виховувались в україномовних сім'ях (за даними нашого анкетування 6%). Мовлення ж іншої, значно більшої частини студентів, є диглосійним, що сформувалося практично з раннього дошкільного віку, причому, диглосія у таких студентів зумовлена лише провадженням навчально-виховного процесу українською мовою, тобто комунікативна ситуація навчально-виховного процесу вимагає української мови, тому вони читають, відповідають, пишуть і т. п. українською, а в повсякденних побутових ситуаціях послуговуються російською мовою.

Інтерферентність мовлення таких студентів, що проявляється в основному на лексичному рівні, спричинена у них постійними мовними контактами

російської та української мови (мова родини – мова навчання; мова спілкування з ровесниками – мова навчання; мова розваг, зокрема мова комп'ютерних ігор, мова коментарів перебігу комп'ютерної гри – і, наприклад, мова виконання навчальних завдань, тощо), тому для нашої соціально-мовної ситуації, що склалася в Києві в основному внаслідок активно і успішно проведеної русифікації та денаціоналізації за радянських часів, поняття мовних контактів сучасних студентів визначаємо саме за У. Вайнрайхом «...дві або декілька мов перебувають у контакті, якщо ними поперемінно користується та сама особа. Таким чином, місцем здійснення контакту є індивіди, які користуються мовою» [1, с. 22], а не як спілкування носіїв різних мов.

Науковці вважають синонімічними поняття «мовна особистість» та «національно-мовна особистість». Та все ж термін «національно-мовна особистість» є більш глибоким за своєю суттю та можливістю означити поняття, а також актуальнішим в часи національного відродження суспільства, що супроводжується зростанням національної свідомості, переосмисленням цінностей, зміни поглядів щодо багатовікових надбань українського народу, в тому числі й до рідної мови.

Як відомо, на формування мовної особистості впливають об'єктивні та суб'єктивні чинники» [2, с. 22]. Серед об'єктивних чинників слід виокремити такі: по-перше, сприятлива для життя і розвитку певної мови суспільно-політична ситуація; по-друге, повноцінне функціонування мови в усіх сферах життя (державницькій, політичній, правовій, економічній, науковій, освітній, культурно-мистецькій, творчій, виробничій, побутовій тощо), тому нині саме час для забезпечення розвитку згаданих чинників на рівні держави, оскільки в таких умовах змінюється важливість та актуальність і суб'єктивних чинників, що впливають на мовну особистість. В сприятливих умовах, створених державою, в свою чергу й такі суб'єктивні чинники, як внутрішня готовність мовця здобувати мовну освіту і мовне виховання та досконало оволодівати мовою; моральна потреба мовотворчо вдосконалювати і виражати свою мовну особистість; розуміння мовних обов'язків громадянина і виконання їх; активне ставлення до мови, належний рівень мовної культури, на нашу думку, будуть мати більш ефективний та благотворний вплив на мовну особистість в цілому і на людину-білінгва зокрема.

Таким чином, висвітлений у цій статті аналіз чинників впливу на мовну особистість в умовах двомовності дозволяє систематизувати причини двомовності сучасних студентів столичних ВНЗ та акцентує увагу на необхідності продовження створення певних преференцій для української мови не лише як для державної, а й як для такої мови, що є генетичним кодом українця та засобом самоідентифікації.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Вайнрайх У. Языковые контакты: состояние и проблемы исследования. – К.: Вища школа, 1979. – 263 с.

2. Дроздова І. Взаємозв'язок формування мовної особистості студента ВНЗ нефілологічного профілю з розвитком професійного мовлення [Електронний ресурс] / І. Дроздова – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nauk_praz/2015/2/15.pdf

УДК 811.161.2

*Анжеліка Коноваленко,
ВНЗ «Запорізький будівельний коледж»*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Стаття присвячена питанню застосування деяких форм і методів навчання під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», які сприяють розвитку креативності здобувачів освіти у навчальному процесі та забезпечують можливості формування професійної підготовки майбутніх фахівців будівельних спеціальностей. Особливу увагу приділено деяким аспектам організації аудиторної, практичної, науково-дослідної та самостійної роботи.

Ключові слова: професійно-креативне навчання, креативність, творча компетентність, творчий потенціал, творче мислення.

XXI століття – це вік конкуренції. Діяльність різноманітних галузевих підприємств має забезпечувати високотехнологічне виробництво за умови конкурентоспроможності продукції та послуг, а це потребує більш значного врахування індивідуальних можливостей майбутніх фахівців та їх творчих здібностей. В сучасних умовах як молодший спеціаліст, так і провідний фахівець галузі повинен володіти здатністю до творчого мислення та інноваційної діяльності, самостійності й нестандартності рішень, інтелектуальної компетентності. Це, в свою чергу, стосується і фахівців будівельної галузі, які проектують та оздоблюють житло, створюють дизайн приміщень. Тому одним із найважливіших завдань вищих навчальних закладів на сучасному етапі є пошук найбільш ефективних і дієвих форм роботи щодо розвитку творчих здібностей майбутніх спеціалістів, формування їхнього креативного потенціалу, підготовки до застосування елементів творчості у майбутній діяльності.

Проблеми вдосконалення навчального процесу на основі креативних форм і методів навчання та формування творчої особистості досліджують Я. Болюбаш, А. Вербицький, О. Волобуєва, О. Пометун, Г. Балл, М. Гнатко, Д. Богоявленська, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Рибалка, К. Роджерс, С. Сисоєва та ін.

Метою даної статті є виявити шляхи розвитку креативності здобувачів освіти у навчальному процесі, які забезпечують можливості формування професійної підготовки майбутніх фахівців будівельних спеціальностей.

На нашу думку, для посилення творчої компоненти у навчальному процесі необхідно сформулювати у студентів риси творчої особистості, що здатна самореалізуватися у професійному періоді свого життя, стимулювати їх творчий пошук засобами навчальної, науково-дослідної та самостійної роботи.

Опираючись на власні дослідження, а також на висновки інших авторів, пропонуємо використання деяких методів у професійно-креативній системі навчання.

Надзвичайно важливу роль у розвитку креативності студентів відіграє аудиторна робота під керівництвом викладача, який, використовуючи різні прийоми, методи і засоби, організовує сприймання, осмислення, запам'ятовування і застосування знань, а також впроваджує різні форми мотивації і контролю за результатами навчання.

Однією з таких є використання у професійному навчанні майбутнього фахівця лекцій візуалізованого та дослідницького типу, які виконують функцію основного джерела навчальної інформації щодо впровадження у професійну діяльність елементів культури ділового спілкування, нових форм організації зустрічей та перемовин між підприємствами галузі в умовах ринку. За їх допомогою забезпечуються такі основні цілі: засвоєння студентами теоретичних знань; розвиток професійного мислення та мовлення; формування пізнавального інтересу до змісту навчальної дисципліни; формування професійної відповідальності, спрямованої на кінцевий результат праці.

Проведення практичних, семінарських занять із застосуванням дискусій, тренінгів, інтерактивних ігор дозволяє оптимально поєднувати лекційні заняття із систематичною самостійною навчально-пізнавальною діяльністю студентів, їх теоретичну підготовку з практичною; розвивати уміння і навички розумової праці, творчого мислення, використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань; удосконалювати комунікативні уміння і навички у здійсненні різних видів майбутньої професійної діяльності.

Для пошуку шляхів розв'язання проблем використовуються методи ситуаційного навчання. Оволодіння студентами своєю майбутньою професією шляхом моделювання проблемних професійних ситуацій (рольової чи сюжетної гри) на заняттях української мови (за професійним спрямуванням) викликає пізнавальну потребу, дійсно сприяє становленню та самореалізації особистості, успішному оволодінню професійними знаннями й уміннями, які надалі використовуватимуться в практичній діяльності своєї майбутньої професії при прийнятті рішень у складних і непередбачуваних умовах.

Важливою складовою навчального процесу є науково-дослідна робота, яка є необхідною умовою підготовки майбутніх фахівців та сприяє розвитку творчого мислення, креативних здібностей, умінь і навичок дослідницького характеру, поглибленню знань з певного предмета.

Науково-дослідна робота здійснюється безпосередньо у структурі навчального процесу шляхом організації та проведення наукових мовно-літературних заходів, публічних читань, написання творчих робіт, рефератів, участі в науково-практичних конференціях, у роботі предметних гуртків, підготовці різноманітних дослідницьких проєктів. Така робота є логічним продовженням аудиторної, сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, виявленню творчої активності, формуванню пізнавального інтересу, творчому оволодінню знаннями, розвитку креативних здібностей майбутніх фахівців.

Самостійна робота студентів передбачає виконання різних видів діяльності: самостійне отримання знань із різних джерел (робота з підручником, з таблицями, схемами, з роздатковим матеріалом, з додатковою літературою); робота, що спрямована на удосконалення знань, їх уточнення та поглиблення, вироблення вмінь використовувати знання на практиці (створення творчого звіту про виконання науково-дослідної чи творчої роботи, метою якого є підтвердження досконалого оволодіння матеріалом; глибокий самостійний аналіз дослідження, надання наукового обґрунтування; висловлення власних думок під час виступу щодо вирішення тих чи інших питань, який має бути представлено грамотно, логічно і в якому простежується усвідомлення зв'язку між теорією і практикою; створення авторської презентації).

Таким чином, при виконанні різних видів самостійної роботи у студентів формується самостійність, глибокі міцні знання, вміння регулювати власну діяльність, успішно її організувати. Важливо навчити студентів самостійно орієнтуватися в інформації, кількість якої постійно збільшується, успішно її використовувати. Для цього необхідно під час організації самостійної роботи створювати відповідне навчально-методичне середовище із використанням електронних підручників, Інтернет та гіпермедійних технологій, акцентувати увагу на розв'язуванні завдань на творчому й пошуковому рівні.

Отже, можливості розвитку творчої компетентності майбутніх фахівців будівельної галузі полягають у створенні творчого середовища і психологічно сприятливого клімату, що забезпечують розвиток творчої компетентності. Наше дослідження розкриває лише деякі аспекти розвитку творчого потенціалу студентів в умовах вищого навчального закладу і може бути продовжене у напрямку вдосконалення та застосування різноманітних засобів оптимізації розвитку творчої компетентності майбутніх фахівців різних спеціальностей, які будуть здатні не лише працювати за алгоритмом, засвоювати готові знання і виконувати звичну, добре налагоджену роботу, а й відрізнятимуться багатством внутрішніх переживань, їхньою тонкістю і глибиною. Адже, як зазначає К. Роджерс: «Творча особистість – це вільна особистість, здатна бути сама собою, чути своє «Я».

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. О. Психологічні аспекти гуманізації освіти: кн. для вчителя / Г. О. Балл. – К.: Рівне, 1996. – 128 с.
2. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В. О. Моляко // Обдарована дитина. – 2005. – № 6. – С. 2-9.
3. Сисоєва С. О. Теоретичні і методичні основи підготовки вчителя до формування творчої особистості учня: дис. д-ра пед. наук: 13.00.04 / С. О. Сисоєва. – К., 1997. – 428 с.

УДК 821.161.2:398

Ольга Концевич,

КЗ «Бердичівський педагогічний коледж» Житомирської обласної ради

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (на прикладі роману Ю. Яновського «Майстер корабля»)

У статті висвітлюються теоретичні питання ключових компетентностей зокрема читацької, що сприяє формуванню студента-читача.

Ключові слова: компетентнісний підхід, освітня програма, читацька компетентність, паспортизація, медіадіяльність.

Читання – це віконце в світ, найважливіший інструмент навчання, воно має бути вільним, швидким – лише тоді цей інструмент буде готовий до дії.

В. О. Сухомлинський

Концепція «Нової української школи» базується на реалізації компетентнісного орієнтованого навчання української літератури. Завдання сучасного викладача – виховати громадянина, особистість, сформувати систему компетентностей, які виступають ключем до самостійного дорослого життя, мірою здатності до існування, до діяльності.

Дослідженням читацької компетентності займалися А. Фасоля, О. Ісаєва, О. Куцевол, Г. Токмань, інші науковці.

Мета цієї статті – на прикладі твору Ю. Яновського «Майстер корабля» показати формування читацької компетентності у студентів коледжу.

Формування читацької компетентності передбачає:

- сталий інтерес до читання;
- здатність уявляти і переживати прочитане;
- вести діалог з текстом;
- відчувати естетичну насолоду від художнього слова.

Сучасна методика має багатий арсенал прийомів інтерактивного навчання від найпростіших («Ротаційні (змінні трійки)», «Мікрофон», «Карусель») до складних («Мозковий штурм», «Мозаїка», «Аналіз ситуацій»). Використання вищезгаданих технологій не самоціль, а засіб створення атмосфери доброзичливості, спосіб налаштувати на успіх, виявити здібність до творчості.

На нашу думку, читацьку компетентність допомагають розвинути:

- цікаві форми організації занять;
- вправи та завдання на розвиток критичного мислення;
- використання схем-лайфхаків для полегшеного навчання;
- складання ментальних карт;
- паспортизація художніх творів та літературних персонажів;
- створення тегів або хмар слів;
- дослідницька медіадіяльність (ІКТ, випуск предметної електронної та друкованої газети, постери, флаєри, плейлисти, блоги, відеоролики, інтерв'ю тощо);
- організація групової роботи (джигсоу, проекти).

Важливою умовою розуміння тексту є наявність у читача попереднього знання, поінформованості в тій предметній сфері, якій присвячено текст. Перед початком вивчення роману Юрія Яновського «Майстер корабля» доречно дати студентам можливість створити «Стрічку часу», яка стане відображенням історії розвитку українського кінематографу. Це динамічний спосіб вивчення хронологічного перебігу подій шляхом його візуалізації. За допомогою такого прийому можна показати не просто хронологію, але й розташування подій з їхніми проміжками, пропорційними відображуваним проміжкам часу.

Читацька компетентність включає в себе роботу з публікаціями в часописах, історичними та літературознавчими джерелами. На наш погляд, такий вид діяльності доречно використати для дослідження студентами прототипів роману.

Наприклад, дослідження прототипу балерини Тайях передбачає ознайомлення з історією Єгипту (так звали матір фараона Ехнатона, свекруху Нефертіті); італійським балетом (Іта Пензо – балерина); сумними сторінками її (Пензо перебувала в таборах).

Висновки власних спостережень можна прописати у паспортизації літературного героя. Пропонуємо для цього розроблену сторінку ФБ.

Важливим складником читацької компетентності є комунікативна компетентність. Вона передбачає текстову обізнаність, яка у свою чергу забезпечує діалогічний характер читацької діяльності комунікативна компетентність включає в себе формування особистісної структури читача – його спрямованість, ціннісні орієнтації, інтереси, настановлення. Саме тому радимо використати метод «Щоденник подвійних нотаток».

Студенти характеризують художні засоби, що наявні в обраному уривку, стиль та техніку автора, розмірковують з приводу написаного, коментують прочитане. Дана методика розвиває лексику, уміння конструювати власне висловлювання, робити висновки.

Роман Ю. Яновського «Майстер корабля» являє собою складну багаторівневу систему. Це взаємодія індивідуально-авторських візій із літературними текстами інших митців та явищами реальної дійсності.

Засвоєнню змісту роману допомагає прийом «Сюжетна стрічка». Створюють таку стрічку самі студенти, отримуючи шаблони. Вона містить ілюстративний матеріал та словесне пояснення. Така форма допомагає сприймати текст візуально.

Вправа «Знайди відповідності» полягає у поєднанні студентами цитати та асоціативної картинки героя. Підшуковуючи асоціативні картинки, студенти мають змогу дослідити характери роману. Поєднання цитат та візуальних образів в ігровій формі спрямовує до невимушеного засвоєння студентами текстового полотна.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Літературна освіта: компетенції, компетентності, знання, уміння і навички // Українська література в загальноосвітній школі. – 2012. – № 6-7. – С. 26-31.
2. Компетентнісно зорієнтовані завдання: проблеми термінології, типології, створення // Дивослово. – 2014. – № 9. – С. 15-21.
3. Роль організаційно-діяльнісних умінь у формуванні компетентного учня-читача // Українська мова і література в школі. – 2016. – № 2. – С. 34-38.
4. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо // Дивослово. – 2017. – № 9. – С. 8-15.

УДК 378.147

*Світлана Корнієнко,
Лубенський лісотехнічний коледж*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (ІКТ) ПРИ ФОРМУВАННІ ОСНОВНИХ МОВЛЕННЕВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ЗОКРЕМА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті розглядається проблема формування комплексу знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків та самореалізації. Автор аналізує можливості та перспективи побудови інтенсивного процесу навчання у зв'язку зі зростанням вимог до мовно-мовленнєвої підготовки спеціаліста.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології, мовленнєві компетенції, дидактичні аспекти, електронні ресурси.*

Актуальність теми обумовлена пріоритетністю напрямку інформатизації освіти, як процесу забезпечення сфери освіти методологією, практикою розробки й оптимального використання сучасних інформаційних технологій навчання, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання та виховання.

Вивченню особливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому просторі присвячено низку сучасних вітчизняних наукових досліджень, авторами яких є Олійник В. В., Кухаренко В. М., Закомірний І. І., Іштуків В. В., Манако А. Ф. та інші.

Із формуванням комп'ютерних середовищ навчання виникла потреба у розробці нових дидактичних теорій і моделей, які б змогли пристосувати ІКТ до традиційних методів навчання, врахувавши специфіку сприйняття інформації, формування уваги та пам'яті.

Використання інформаційно-комунікативних технологій доцільне на різних етапах підготовки та проведення занять з української мови з метою формування основних мовних та мовленнєвих компетенцій студентів.

Сучасний спеціаліст має володіти комплексом професійно зорієнтованих знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків та самореалізації. У світлі цього зростають вимоги й до його мовно-мовленнєвої підготовки, адже «оволодіння основами будь-якої професії розпочинається із засвоєння певної суми загальних і професійних знань, а також оволодіння основними засобами розв'язання професійних завдань, що й передбачає належний рівень сформованості професійно зумовленого мовлення. Це є важливою складовою фахової підготовки спеціалістів усіх напрямків» [3, с. 8].

Рівень сформованості особистості визначає стан оволодіння мовою та мовленням, яке є не лише засобом спілкування, але й мислення, носієм свідомості, пам'яті, інформації, засобом управління своєю поведінкою. А тому формування мовленнєвої компетенції під час вивчення української мови, зокрема ділової, є важливим завданням, бо вона сьогодні є однією з провідних характеристик особистості.

До мовленнєвих компетенцій належать:

- знання базових мовних понять;
- здатність адекватно сприймати, розуміти, оцінювати і відтворювати почуте чи прочитане;
- здатність до мовленнєвої творчості;
- здатність планувати, готувати майбутнє висловлювання в різних жанрах, виступати з повідомленням;
- здатність реалізовувати задум у процесі мовленнєвої діяльності;
- уміння аудіювання, читання, говоріння, письма;
- гнучке вміння використовувати засоби рідної (української) мови залежно від типу, стилю мовлення;
- навички красномовства;

– уміння редагувати власне та чуже мовлення;
– здатність до контролю, самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності [1, с. 5].

Вивчення можливостей інформаційно-комунікативних технологій підтверджує доцільність їх використання в освітньому процесі. Практичне застосування впровадження ІКТ сприяє підвищенню ефективності опанування навчальною дисципліною та рівень зацікавленості студента. Так, за допомогою електронних ресурсів розширюється можливість оперативності знаходження необхідної навчальної інформації. Разом з тим підвищується рівень комп'ютерної грамотності студента, вільного орієнтування в інформаційному просторі, здатності виокремлювати головне з потоку інформації. Таким чином формується одна з мовленнєвих компетенцій – здатність адекватно сприймати, розуміти, оцінювати і відтворювати почуте чи прочитане.

Досвід використання ІКТ у процесі вивчення української мови дозволяє визначити низку переваг, які впливають на ефективність навчального процесу:

– застосування ІКТ сприяє індивідуалізації навчання підвищення мотивації навчальної діяльності, активізує процес формування рефлексії власної діяльності;
– відсутність категорійної негативної оцінки власної діяльності, що сприяє позитивному ставленню до навчання;
– підвищення ефективності самостійної роботи студентів;
– розширення форми подання навчальної інформації (звук, відео тощо) [2, с. 22].

Використання ІКТ у навчальному процесі повинно відповідати дидактичним аспектам та мають бути застосовані відповідно до певних цілей заняття.

Активізувати увагу аудиторії, поглибити знання з української мови допомагають невеликі візуалізовані інформаційні тематичні повідомлення, створення навчальних засобів за допомогою електронних ресурсів зі створення діаграм, рухомих таблиць тощо. Таким чином, під час процесу ознайомлення з новим матеріалом, закріплення опрацьованого та застосування на практиці окремих елементів, задіяні всі види пам'яті, посилюється концентрація уваги, акумулюються основні поняття теми, напрацьовується певний алгоритм роботи з теми, що вивчається, полегшується оперування понятійним апаратом. За умови комбінованого поєднання слухового та зорового каналів інформації спроможність студентів швидко засвоїти матеріал зростає до 60%.

Поліпшенню мовної культури студентів, підвищення рівня володіння навичками сприяє різнопланова робота з фаховими текстами (переклад з російської мови українською, лексико-граматичний аналіз, укладання перекладних і тлумачних словничків тощо). Під час такої роботи ефективним є використання презентаційного матеріалу, створення аудіо-матеріалів для синхронного перекладу, електронних карток.

Моніторинг успішності студентів показав, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій сприяє зростанню рівня навчальних досягнень, впливає на стан сформованості уміння працювати з різними навчальними засобами, підвищує зацікавленість у вивченні навчальної дисципліни.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бальцевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Підручник. – Київ. Видавничий центр «Академія», 2004.
2. Голідзора Л. Я. Використання комп'ютерних технологій на уроках української мови. Обдарована дитина. 2004. №10. С. 22-25.
3. Сучасна українська літературна мова: Програма для студентів спеціальності 2102 «Українська мова і література» філологічних факультетів педагог. інститутів УРСР / уклад. А. Грищенко, П. С. Дудик. Київ. 1988. – 36 с.

УДК 004.9:821.161.2:811.161.2

*Олександра Кравець,
Коледж електрифікації ДДАЕУ*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У пропонованих тезах розглядається застосування методів проектів на заняттях української мови та літератури; зокрема під час вивчення «Лексичні синоніми», «Олександр Довженко – засновник поетичного кіно».

Ключові слова: *проектні технології, проектна діяльність, метод проектів, словник термінів і професіоналізмів, віртуальний музей письменника.*

Останнім часом зросла популярність методу проектів у різних країнах. Науковці досліджували питання щодо проектної діяльності, а саме: класифікації навчальних проектів (Е. Колінз); проектна діяльність – усвідомлення самостійно отриманої інформації відбувається через особистісне ставлення до неї і оцінка підсумків (А. Флітнер); засоби навчання разом із інтегруванням знань, умінь з різних галузей науки й мистецтва (О. Буйницька) [1] та інші. Саме тому, крім запального визначення суті проектної технології, було запропоновано обов'язкові вимоги до її сучасного тлумачення: наявність освітньої проблеми, складність і актуальність якої відповідає навчальним запитам і життєвим потребам студентів; дослідницький характер пошуку шляхів розв'язання проблеми; структурування діяльності відповідно до класичних етапів проектування; моделювання умов для виявлення студентами навчальної проблеми; постановка проблеми, дослідження; пошук шляхів розв'язання, експертиза й апробація версій, конструювання підсумкового проекту, його

захист, коригування і впровадження; самодіяльний характер творчої активності студентів; практичне або теоретичне значення результату діяльності (проект) і готовність до застосування (впровадження); педагогічна цінність діяльності (студенти здобувають знання, розвивають особистісні якості, опановують необхідні способи мислення і дії).

Ми переконуємося, що лише правильне використання методів навчання в навчальному закладі сприятиме більше повному, глибокому та осмисленому засвоєнню студентами знань, умінь і навичок, підготовці їх до самостійного набуття знань.

Практичне значення: використання сучасних методів навчання забезпечує більш повну реалізацію навчального процесу, студенти мають вищий рівень знань, вмінь та навичок.

Заняття можна назвати ефективним тоді, якщо жоден студент не буде пасивним, коли всі будуть виконувати завдання. Адже пропущений через власне сприйняття матеріал стає особистісно значущим. Під час занять студенти проявляють зацікавленість тими формами, які спонукають до дії, допомагають реалізовувати власні задуми. Одна з таких форм – метод проектів.

Проектно-дослідницька діяльність – це ідеальний засіб для навчання. По-перше, інтегроване поєднання різних видів роботи. По-друге, студенти виконують різні види діяльності, які націлені на створення кінцевого продукту. По-третє, пишаються своїми досягненнями, коли бачать результат своєї праці. Успішне завершення проекту дає змогу ґрунтовно опрацювати тему, а студенти мають можливість показати здобутки своєї праці.

Під час вивчення теми «Лексикологія», студенти мають можливість створити проект «Термінологія і професіоналізми, якими послуговуються працівники в галузі електрики». На заняттях з української літератури студентам пропонується створити наступні проекти:

- створення ілюстрацій до творів, сторінку Instagram письменника або героя твору;
- написання листів письменникам чи героям творів у формі есе;
- створення презентацій до творів або біографії письменника;
- рольові проекти (монолог героя, інтерв'ю, суд);
- інсценізація;
- створення віртуальних музеїв;
- проектна діяльність у позакласній роботі.

Створення Ілюстрації до текстів, сторінки Instagram письменника ці завдання студенти виконують з метою розвитку критичного мислення, адже під час цієї роботи вони не лише створюють малюнок чи малюють сторінку Instagram, вони обмірковують ситуацію, яку будуть зображувати. Зображена картина повинна відтворювати їх особисте бачення ситуації.

Цікавим є проект «Віртуальний музей письменника». Його можна використовувати під проведення уроків української літератури під час вивчення біографії письменника ті його творів. Музей – це певна кількість залів із

розташованими в них експонатами-ілюстраціями. Інформація для відвідувачів подається через лекцію екскурсовода та споглядання наочності, розташованої на стендах й у вітринах у вигляді презентації.

Завдання окремих міні-проектів створення «віртуальних залів» музею, присвячених відповідній темі уроку. Це проект з ознаками творчого, дослідницького, інформаційного і рольового проектів. Форма (проведення)-робота в групах.

Тема. Олександр Довженко – засновник поетичного кіно.

Мета: *навчальна:* розкрити велич життя О. Довженка; висвітлити багатогранність його таланту, творчого пошуку, шукача власного Я;

розвивальна: стимулювати студентів до праці над собою на прикладах із творів Олександра Довженка, формувати вміння працювати із довідковою літературою, використовувати краєзнавчий матеріал;

виховна: виховувати почуття патріотизму, національної гідності, любов до рідної землі.

Тип заняття: формування знань, умінь та навичок.

Форма проведення – віртуальний музей.

Форма організації навчання: групова

Обладнання: комп'ютер, мультимедійний проектор, екран, презентації, виставка творів О. Довженка, уривки з кінофільму «Незабутнє», «О. Довженко. Щоденник»; епіграфи до уроку.

Студенти розділилися на творчі підгрупи й отримали випереджувальні завдання – «Людина повинна завжди пам'ятати, звідки вона пішла в життя...» О. Довженко; О. Довженко і кінематограф; кіноповідь «Україна в огні» – «Довженкова Голгофа».

Усі студенти виступили в ролі дослідників. Кожна підгрупа підготувала свій проект: «біографи-дослідники» – досліджували біографію письменника, актори, які озвучують уривки із автобіографії, кіноповіді «Україна в огні», екскурсоводи – проводять віртуальну подорож по залам музею.

Тривалість уроку-екскурсу – 45 хвилин.

Ми вважаємо, що важливим структурним компонентом будь-якого колективного проекту є його захист, покликаний презентувати, оцінити підсумки тривалої спільної творчості. Захист проекту дозволяє активізувати різноманітні засоби персоніфікації, театралізації та мистецької самореалізації.

Проектна робота під час навчання дає студентам великі можливості для самореалізації в майбутньому, сприяє розумінню потреби йти шляхом свідомих зусиль. Головна мета викладача – спрямувати роботу учнів, координувати дії на виконання певного об'єму роботи, мотивувати діяльність та допомогти спрогнозувати кінцевий результат.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Буйницька О. Інформаційні технології та техн. засоби навчання. – Кам. Подільський: ПП Буйницький, 2009, 100 с.

2. Паращук Г. В. Проектні технології як стимул до самостійної роботи учнів//Вивчаємо українську мову та літературу в школі. – 2010. – №11. – С. 2-5.

3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. – метод. Посібник. – К.: Вид. А.С.К., 2004. – 192 с.

4. Кравець О. В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/urok-oleksandr-dovzhenko-vidomiy-v-sviti-kinorezhiser-zasnovnik-roetichnogo-kino-109538.html>

5. Кравець О. В. Особистий блог. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://miberegina.blogspot.com/p/blogpage_3.html

УДК 811.161.2:374

*Жанна Кузьменко,
Житомирське музичне училище імені В. С. Косенка
Житомирської обласної ради*

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ І ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У тезах розкрито важливість використання творчих завдань на заняттях з української мови для формування мовної особистості, що сприяє розвитку творчого мислення, збагаченню мовної культури студентів, оволодінню нормами мови, вдосконаленню навичок виражати свої думки в усній та писемній формі.

Ключові слова: мовна особистість, творчі завдання, інтерактивні методи, формування пізнавальної діяльності.

*Не вчи камінь котитися, сама природа навчила його.
Прийми лише перешкоду і він покотиться.*

Г. Сковорода

У ХХІ столітті назріла необхідність перегляду підходів до мовної освіти, до технологій навчання, організації пізнавальної діяльності студентів. Сучасні тенденції розвитку освіти зумовили розгортання інноваційної педагогічної діяльності, яка в галузі мовної освіти характеризується пошуком нових чи вдосконалених концепцій, принципів, підходів до визначення змісту, форм і методів навчання.

Суспільству потрібна інтелектуально соціально компетентна особистість, здатна критично мислити, творчо діяти, застосовувати знання в нестандартних ситуаціях, неординарно розв'язувати проблеми, створювати нове. Для формування такої особистості треба використовувати в навчально-виховному процесі вправи і завдання, які спонукали б студентів до діяльності.

Н. Подранецька вважає, що майбутнє за системою навчання, що вкладалося б у схему «учень – технологія – педагог», за якої педагог перетворюється на технолога, а учень стає активним учасником процесу навчання [4, с. 22].

Лише в процесі спільної роботи над осмисленням ситуації чи проблеми можна отримати якісно новий результат зростання особистості, який ґрунтується не на примусі, а на свободі вибору.

Сьогодні постає питання організації навчального процесу з погляду компетентнісного підходу, який спрямований у навчально-виховному процесі на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна та предметна (галузева) компетентності [1].

У процесі формування комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти передбачено поєднання традиційних і нових підходів до навчання мови.

Нові підходи до технології уроку створюють сприятливі умови для розвитку творчості учнів, формування мовної особистості [3, с. 15].

Можна по-різному розвивати творчі здібності. Одні студенти самостійно удосконалюють набуті знання, а іншим для розвитку творчих здібностей важливою є роль викладача. Тому завдання педагога – створити такі умови, щоб студент став активним учасником того, що відбувається на занятті, а не пасивним споживачем готової інформації, а також впроваджувати у навчальний процес проблемні ситуації, які сприяли б творчій активності, розвитку особистості. Саме творчі завдання мотивують і формують пізнавальну діяльність студентів, вдосконалюють набуті знання у процесі вивчення тем з української мови, викликають інтерес навіть при вивченні найскладнішого теоретичного матеріалу, а новизна активізує найпасивніших.

Л. Виготський зазначав, що творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині [2, с. 92].

Для підвищення якості навчальної діяльності студентів потрібна добре продумана система навчально-тренувальних вправ, у процесі виконання яких формуються та вдосконалюються мовні вміння та навички. Така система творчих завдань і вправ, – на думку І. Олійника, – має спиратися на мовленнєво-мисленнєві процеси й принципи: сприйняття засвоєного мовного матеріалу, принцип проблемності, творча діяльність, сприйняття й репродуктивне відтворення мовних засобів, принцип диференціації.

Наводимо систему творчих завдань, спрямованих на формування активної, різнобічно-розвиненої, національно-мовної особистості, яка набуті теоретичні знання вмело буде використовувати в повсякденному житті.

Текстоцентричний підхід сприяє формуванню й розвитку комунікативної компетентності студентів, передбачає засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь і навичок на основі текстів; формування умінь і навичок сприймати, аналізувати, відтворювати, створювати, редагувати власні

висловлювання. Наприклад:

Уроки життя. Вдумливо прочитайте фрагмент есе «Сто років чекання» Юрія Нагулка. Визначте типи односкладних речень. Поясніть розділові знаки.

Мамині очі... Що проводжають... Чи стрічають з далеких мандрів... Або, не дай Боже, з війни... Чи дивляться на дорогу в надії... Споконвіку... До останнього подиху... Надія... Віра... Молитва... Любов... Весь світ, весь сенс життя в одному погляді... Чи згадуєм ми, коли пускаємось в свій вирій, про материнське серце... Про батьківський сум... Ми йдемо в своє майбуття, на свої путі... часто без оглядки... В надії на добру долю... на кріпость власних крил... На фарт... Можливо, допоки самі не стаємо батьками... І тоді край дороги стоїмо вже ми... Бо настала черга нашим дітям відлітати у свій вирій...

Творча робота. Складіть складнопідрядні речення з різними підрядними частинами за такими схемами:

1. [ім..., (до яких, ...ім), (де...),].
2. [], (коли...) або (коли...).
3. [], (коли...), (коли...), (коли...).
4. [...], а [...], щоб (...), щоб (...).

Поетична хвилинка. Прочитайте молитву Д. Павличка. Яка її головна думка? Випишіть складнопідрядні речення. Визначте місце підрядної частини щодо головної.

Отче наш, Тарасе всемогущий,
Що створив нас генієм своїм,
На моїй землі як правда сущий,
Б'ющий у неправду, наче грім.

Ти, як небо, став широкоплечо
Над літами, що упали в грузь;
Віку двадцять першого предтечо,
Я до тебе одного молюсь.

Поклади нам зорі на зіниці –
Променем туди, де непроглядь.
Хай підносять очі люди ниці,
Хай в незрячих більма погорять.

Мислям нашим дай ясне поліття,
А поетам – спину, що не гнесь.
Дай нам пам'ять на тисячоліття,
Непокору і любов на днесь...

Да святиться слова блискавиця,
Що несе у вічну далечінь
Нашу думу й пісню! Да святиться
Між народами твоє ім'я. Амінь.

Подумайте. Допишіть складнопідрядні речення, доповнивши головні

частини підрядними.

1. Щаслива та людина, (яка?)... 2. Ми щиро віримо, (у що?)... 3. Люди, (які?)... 4. Ти, виявляється, народився для того, (для чого?) ... 5. Та пора людського життя, (яка?) ... 6. Ти знаєш, (що?) ... 7. Людина відчуває свою слабкість тоді, (коли? за якої умови?)... 8. Як сумно тій людині жить, (якій?)...

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Освітня галузь «Мови і літератури» // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2004. – № 1. – С. 174-184.

2. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Выготский; под ред. В. В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.

3. Пентилюк М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови / М. Пентилюк, О. Горошкіна, А. Нікітіна // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 1. – С. 15-20.

4. Подранецька Н. Застосування проектних технологій на уроках української мови та літератури як один із напрямків розвитку мовної особистості / Н. Подранецька // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 4. – С. 22-25.

УДК 811.161.2:37.015.311

*Тетяна Левковська,
Житомирська ЗСШ № 26*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ЕФЕКТИВНИХ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У тезах йдеться про важливість використання інтерактивних методів на уроках української мови як засобу формування мовної особистості, що сприяє розвитку логічного мислення, збагаченню мовної культури учнів, оволодіння нормами мови, формування навичок виражати свої думки в усній та писемній формі.

Ключові слова: *мовна особистість, інтерактивні методи, компетентність, творчі завдання.*

Мистецтво навчання не в умінні повідомляти, а в умінні збуджувати, будити, оживляти.

А. Дистерверг

Сучасний розвиток педагогічної науки в Україні передбачає обґрунтування і реалізацію нових технологій, які б забезпечили повноцінний процес

формування та розвитку особистості, створення комфортних умов для її самоствердження та самоактуалізації.

Сьогодення вимагає перш за все особистості, здатної самостійно самовдосконалюватися, здобувати та засвоювати інформацію, уміло її використовувати. Тому традиційні методи, які використовують учителі в процесі вивчення української мови є неефективними і завданням сучасної школи є пошуки й розробка нових технологій більш ефективних, оптимальних, результативних, які б допомагали школярам розкривати свою особистість.

Одним із таких методів, що формує компетентність школярів, суттєво збагачує навчальний процес у загальноосвітніх школах, є інтерактивні технології навчання, які спрямовані на розвиток пізнавальних здібностей учнів, формування вмінь, самостійно знаходити шляхи розв'язання певних завдань через різноманітні форми діяльності та сприяють розвитку й утвердженню особистості, її творчого потенціалу. Інтерактивні методи навчання, за висновком науковців, є корисними та перспективними для учителя та учнів, завдяки закладеним у їх суть самостійній діяльності та груповій взаємодії [3].

Термін «інтерактивні методи» ввів у 1975 р. німецький дослідник Ганс Фріц. «Inter» (англ.) – взаємо-, «act» (англ.) – діяти, тобто здатність до взаємодії, перебування у режимі бесіди, діалогу, дії.

Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Одні вчені (В. Гузєєва, В. Кондратюк, С. Крамаренко, А. Нісімчук, О. Падалко, О. Саган та ін.) визначають його як діалогове навчання: «Інтерактивний – означає здатність взаємодіяти чи знаходитися в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною). Отже, інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня» [2, с. 4].

О. Горошкіна зазначає, що «інтерактивна технологія – це організація навчання, що забезпечує здобуття знань засобами спільної діяльності через діалог, полілог учнів між собою і вчителем» [1, с. 7].

Інтерактивне навчання – спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчув би свою успішність, інтелектуальну спроможність, що дає школярам швидше та міцніше засвоїти навчальний матеріал [4, с. 9].

Ми поділяємо точку зору О. Пометун та Л. Пироженко, які визначають сутність інтерактивного навчання в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів: «Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)» [4, с. 7].

Інші науковці відзначають, що ефективність інтерактивних методів навчання полягає в підвищенні процесу засвоєння інформації.

Проблема розробки та практичного використання інтерактивних методів навчання знайшла своє відображення у працях О. Біляєва, Н. Голуб, О. Горошкіної, Г. Дідук, Т. Донченко, С. Карамана, О. Караман, К. Климової,

О. Кучерук, Л. Мацько, В. Мельничайка, І. Мельничука, Л. Паламар, М. Пентилюк, Л. Скуратівського, Г. Шелехової та ін.

Наведемо приклади використання інтерактивних технологій на різних етапах навчання української мови.

При вивченні теми «Правопис прислівників» на етапі актуалізації опорних знань, мотивації навчальної діяльності учнів можна використати технологію «Мікрофон», яка надасть можливість швидко, по черзі, відповісти на запитання або висловити свою думку чи позицію.

Приєм «Незакінчене речення» є одним із варіантів «Мікрофону». Наприклад, ознайомлюючи школярів з фразеологізмами, можна запропонувати їм початок стійкого сполучення слова, а учні закінчуватимуть його: Хоч греблю... (гати), книга... (за сімома печатями), стріляний... (птахи), зарубати... (на носі), язик... (без кісток), спускатися... (з неба на землю), лясати... (точити), робити з мухи... (слона), тримати камінь... (за пазухою), дивитися... (крізь пальці), товкти... (воду в ступі).

Для інтенсивної перевірки обсягу вивченого матеріалу за темою «Ступені порівняння прикметників» можна використати технологію «Карусель», яка допомагає залучити всіх учасників в активну роботу для обговорення дискусійних питань. Наприклад, способом суплетивізму утворіть ступені порівняння прикметників поганий, великий, добрий, хороший, малий.

При розв'язанні дилем, проблемних ситуацій використовуємо метод кейса (case), який ґрунтується на концепції розвитку розумових здібностей учнів і спрямований на розвиток творчого мислення.

Завдання до кейса. Прочитайте речення. Визначте в реченнях другорядні члени речення. Поясніть чим вони виражені.

1. Красивим доля не поспішає важити щастя (М. Стельмах). 2. Ти зрікся мови рідної. Ганьба тебе зустріне на шляху вузькому. Нема тепер у тебе роду, ні народу (Д. Павличко). 3. В ріднім краї панувати не дамо нікому (П. Чубинський). 4. Подих рідної землі – наче хліб з долоні мами. Подих рідної землі – ніби ласка наймиліша (В. Крищенко).

«Діаграма Вена». Заповніть спільний сегмент: «Прикметник» – «Дієприкметник».

Метод «ПРЕС». Визначте, якою частиною мови є підкреслене слово в реченні: Чорна ніч інкрустована ніжністю (Л. Костенко). Доведіть свою думку, використовуючи подану формулу: «Я вважаю, що... – ...тому, що... – ..., наприклад, ... – Отже, ...»

Лінгвістичний двобій. Робота в парах. Учень сам обирає суперника зі словами: «Я викликаю на двобій...» і ставить запитання.

- Що вивчає морфологія? Які Ви знаєте самостійні частини мови?
- Що лежить в основі поділу самостійних частин мови на змінні й незмінні?
- Чому частини мови поділяються на самостійні та службові?
- На які розряди за значенням поділяються прикметники?

– Назвіть незмінні форми дієслова?

Прийом «Сенкан». Складіть аналогічно до наведеного прикладу сенкан на теми: Україна, мова, слово, думка.

Життя.

Щасливе, довге.

Радує, надихає, бентежить.

Потрібно його цінити.

Буття.

Інтерактивне навчання створює доброзичливу, комфортну атмосферу співпраці, сприяє формуванню умінь і навичок, взаємодії, розвиває мову й мислення, формує культуру спілкування: вміння запитувати й відповідати, вислуховувати й поважати думку іншого, вміння поступитися своїми принципами, узгоджувати дії тощо.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Горошкіна О. Особливості використання інтерактивних методів на уроках української мови / О. Горошкіна // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 3. – С. 7-10.

2. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології / А. С. Нісімчук. – К.: А.С.К., 2000. – 368 с.

3. Освітні технології: Навч.-метод. посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. (За ред. О. М. Пехоти). – К.: А.С.К., 2002. – 256 с.

4. Пометун О. І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. (За ред. О. І. Пометун). – К.: Вид-во А.С.К., 2006. – 192 с.

УДК 82.09

Тетяна Маєвська,

Краматорський коледж технологій та дизайну

ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В НАШ ЧАС ТА РОЗВИТОК ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Статтю присвячено аналізу актуальних проблем сучасної української літератури. Розглядаються тенденції розвитку сучасної української літератури. З'ясовуються рівень становлення і розвитку читацької компетентності серед студентства.

Ключові слова: студент, сучасна українська література, проблеми сучасної української літератури, читання, інтерес.

Література розвиває багато здібностей: вчить шукати, розуміти, любити –

всім тим якостям, якими повинна володіти людина. Саме книги формують наш внутрішній світ. Без цікавих захоплюючих книжок неможливо собі уявити життя. Однак, сьогодні проблеми сучасної української літератури стали ще гострішими. [3, с. 5]

Сформулюємо проблеми сучасної літератури:

1. Низька культура читання.
2. Жанрове одноманіття. Бракує реалістичної психологічної прози. Якщо говорити про вікову категорію, то найбільше щастить читачам молодшого та середнього шкільного віку – для них нині вийшло чимало цікавих книжок. Натомість нових гарних творів для студентства й молоді зовсім мало, а літератури, адресованої читачам-підліткам, майже немає.

3. Бібліотеки ВНЗ містять в основному літературу, ще видану в радянські часи. Те, що придбано після 90-х років, міститься в бібліотеках малими тиражами і видається для читання тільки в читальних залах.

4. Двомовність (Однією з рис сучасної літератури є її російськомовна література українських авторів).

Актуальною проблемою сьогодні є удосконалення занять з літератури у технікумі або коледжі. Перед словесниками закономірно знову й знову постає питання: «Як зацікавити студентів читати не лише програмну, але й сучасну літературу?» Адже художні твори дають великі можливості для виховання духовної особистості. На жаль, ці можливості не завжди реалізуються викладачем. Не всі студенти виявляють готовність постійно спілкуватися з творами мистецтва, бо не сформовані правильні критерії оцінки художнього твору [4, с. 4].

Сучасного студента не здивуєш ні чудовим художнім читанням тексту, ні змістовною розповіддю про письменника, ні використанням кінофільму, грамзаписів тощо. Тепер викладач – не єдине джерело інформації, як це було раніше. Бурхливий розвиток таких засобів комунікації, як радіо, кіно, телебачення, нерідко породжує у студентів пасивно-споживацьке ставлення до мистецтва.

Змінилися й функції ВНЗ, мотиви навчання студентів, потреби їх у духовному збагаченні. А тому сьогодні викладач уже не може працювати так, як навіть 10-15 років тому. До нього суспільство ставить значно більше вимог.

Навчання за своєю природою – процес творчий. А будь-яка творча діяльність вимагає постійного напруження духовних сил. Студент – це творча особистість, а не запам'ятовуючий пристрій. Там, де студентам лише нав'язуються готові істини, де панують пасивність і бездумна споглядальність, де не виховується самостійність і творча активність – не може бути справжнього навчання і розвитку молоді. Подібне навчання здатне лише притупити їх розумові здібності. Тому основною задачею викладача словесності стає зацікавити студентів читати [2, с. 8].

Інтерес є своєрідним виявом пізнавальних потреб людини, внутрішнім стимулятором її діяльності. У працях С. Л. Рубінштейна, І. Щукіної,

Л. І. Божович, М. Ф. Беляєва та інших відомих учених, які досліджували навчальний інтерес, його роль і структуру, переконливо доводиться, що навчальні інтереси позитивно впливають всі психологічні процеси, полегшують сприймання навчальної інформації. Завдяки інтересу активізується увага, пам'ять, мислення школяра. Якщо учні, наприклад, люблять літературу, вони на заняттях легко включаються в різноманітні види навчальної діяльності, активно працюють, менше стомлюються в процесі навчання, виявляють допитливість, охоче виконують домашні завдання, з насолодою читають сучасні художні твори. Бажання добре вчитися – природна потреба людини. Пригадаймо, з яким інтересом ідуть діти першим раз у школу. Людині властивий потяг до знань. Але щоб він був постійним, потрібно вміти підтримувати, стимулювати, підкріплювати, спрямовувати його. «Я вбачаю, – відзначав В. О. Сухомлинський, – надзвичайно важливу виховну мету в тому, щоб запалити в маленької людини жадобу пізнання. Якщо після мого уроку підліток не відчуває бажання знати більше, ніж я розповів, значить виховної мети уроку не досягнуто» [3, с. 42].

На жаль, ще не кожен викладач уміє зацікавити студентів своїм предметом, зробити навчання рівнем перемог. На заняттях не завжди створюються умови для самовиявлення студента [1, с. 2].

Важливим є виховувати у студентів стійкий інтерес до літератури, не лише програмного матеріалу, а й до новинок літератури, постійно збуджувати позитивне емоційне ставлення до навчання, стимулювати інтелектуальні та естетичні потреби.

Художнє сприймання – складний процес, у якому взаємодіють суб'єктивні та об'єктивні фактори. З одного боку, читач сприймає об'єктивний зміст, що випливає з художнього твору, а з другого – вносить у це сприйняття власні суб'єктивні елементи. Література – одна з форм суспільної свідомості, акумулятор морального досвіду народу, нагромадженого в процесі його багатовікової історії [4, с. 6].

Не слід думати, що стимулювання навчальних інтересів відбувається лише за рахунок певних прийомів навчання. Цікавість стимулюється всім змістом заняття, всією системою методів його проведення. Окремі прийоми здатні лише збудити в студентів ситуативний інтерес. Важливе значення у вихованні інтересу молоді до літератури мають емоційність і динамізм розповіді, образна форма її, постійна опора на текст твору, урізноманітнення видів і форм роботи. Інтерес до літератури можна викликати тоді, коли сам викладач любить і досконало знає її, багато цитує напам'ять, володіє художнім читанням, коли задовольняються природні потреби студентів в інтелектуальному спілкуванні. Вважаємо обов'язковим, що на занятті повинен звучати текст художнього твору.

Розуміння і формування понять, знання фактів – необхідні умови процесу пізнання. Але факти і поняття на занятті літератури повинні бути осмислені в їх емоційному контексті. Тільки тоді вони набудуть нового раціонального й емоційного смислу [1, с. 5].

Справді, щоб проникнути в художній світ митця, треба захопитися тими ідеями, думками, почуттями, переживаннями, якими наповнений твір. При недостатній активізації художньо-естетичних переживань не відбудеться повноцінного спілкування з автором твору. Які б чудові ідеї не виражав письменник, але якщо вони не знайшли відгуку в душі читача, вони не стануть складовою частиною його особистості, не залишать належного сліду в його духовному розвитку. Емоції як необхідний компонент пізнання – це специфічна реакція на певні явища, яка засвідчує відповідне, ставлення до них. Експерименти підтверджують, що «зникнення емоцій неминуче призводить до стереотипії... до розпаду мислительної діяльності» (О. Тихомиров) [5, с. 3].

Отже, сучасна українська література переживає складні і суперечливі процеси. Відбувається повільне зростання – і кількості книжок, і якості творів. Але якою б тріумфальною ходою у наше життя не входили новітні технології, першість у виховному процесі залишиться за книгою. На неї покладений найважчий тягар – виховання сучасного читача, який цінуватиме найкращі зразки художньої літератури.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Марушкевич А. А. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / А. А. Марушкевич. – К. : Обрії, 2012. – 204 с.
2. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології: навч. посібник / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. І. Шпак. – К., 2000. – 222 с.
3. Сухомлинський В. О. Вибр. твори: у 5-ти т./ В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 5. – 376 с.
4. Сучасна українська дитяча література: тематичні та жанрові особливості [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=5826>
5. Тихомиров О. К. Психологія мислення. – К., 1984. – С. 7-10.

УДК 378.02:004.415.3]:005.336.2 (045)

*Олена Оловаренко, Алла Гейдел,
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

ВИКОРИСТАННЯ QR-КОДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЇХНЬОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

У роботі презентовано досвід роботи з QR-кодами на заняттях із української мови. Обґрунтовано необхідність використання нових технологій для формування навчально-пізнавальної компетентності студентів.

Ключові слова: QR-код, навчально-пізнавальна компетентність, практичний досвід.

У сучасному світі постійно розробляються нові технології. Те, що ще кілька років тому здавалося фантастикою, нині втілюється в життя вченими та науковцями. Частина винаходів людства не була цілеспрямованою, а виникла ніби «випадково». Історію створення QR-кодів можемо віднести до таких. Технічну інформацію на деталі в точному машинобудуванні використовували й раніше. Це було так зване «маркування». Але система QR-кодування здобула широке розповсюдження саме зараз, хоча її винайдення сягає 30-х років ХХ століття.

Одним із перших новаторів в освіті, хто запровадив використання на своїх навчальних заняттях вправ із QR-кодом, був професор Стевен, викладач Гарварду. Досвід Стевена запровадили працівники бібліотеки Університету Бата, які запропонували розмістити в каталозі QR-коди з ключовою інформацією щодо автора, назви книги та полиці, де розміщене видання.

Згодом у своїй професійній діяльності почали використовувати QR-коди викладачі навчальних закладів різних країн: В. Бокан (США), А. Джордж (Великобританія), К. Раду (Словачина), М. Буснаріу (Великобританія), І. Мілосан (Франція), А. Кауніі (Китай). Від того часу використання QR-коду в освітньому процесі стало освітянською реальністю.

Мета статті – презентувати досвід роботи з QR-кодами на заняттях із української мови з метою формування навчально-пізнавальної компетентності майбутніх фахівців відповідно до вимог сучасних професійно-кваліфікаційних стандартів навчання.

У сучасних умовах ефективність роботи педагога великою мірою залежить від можливості постійно вдосконалювати професійні компетенції, які б відповідали вимогам часу. Найважливішим завданням системи освіти є формування сукупності «універсальних навчальних дій», що забезпечують компетенцію «навчити навчатися», а не тільки опанування студентами конкретними знаннями у межах навчальних дисциплін. Для того, щоб у студентів було бажання навчатися, потрібно організувати освітній процес сучасним та захоплюючим.

Мотивація вивчення української мови на початковому етапі досить велика, але, з часом, зацікавленість знижується. Це не пов'язано з інтелектуальними можливостями студента або його працездатністю, а лише зі зниженням інтересу до навчання, навчальної мотивації. Виникає проблема: як залучити всіх студентів до навчальної діяльності, щоб не залишилося того, кому це не цікаво. Для цього слід проводити нестандартні заняття, на яких можна викликати постійний інтерес до навчання. Нетрадиційні форми заняття розвивають творчу самостійність та навчають роботі з різними джерелами знань. Цікавість до навчання може виникнути, якщо заняття буде проведено в нетрадиційній формі.

QR-код в Україні нині стає популярним, а приблизно 60% українців користуються мобільними телефонами. Не використовувати смартфон та його додатки в освітньому процесі було б нерозумно.

Ефективність навчальної діяльності педагога великою мірою залежить від упровадження нових технологій на аудиторних заняттях зі студентами, від можливості постійно вдосконалювати їхні професійні компетенції. Упровадження QR-кодів на заняттях із української мови дозволяє удосконалювати комунікативні та інформаційні компетентності студентів, розширювати їхнє уявлення про можливості використання власного мобільного пристрою в освіті, дозволяє зберігати великий обсяг інформації та економить час виконання завдань, мотивує до подальшого вивчення української мови, розвиває пізнавальну та творчу активність, викликає зацікавленість до навчання.

Нами був укладений практикум «Організація занять із української мови з упровадженням QR-кодів». У праці детально викладені основні прийоми впровадження та перспективи розвитку технології QR-кодування, зроблений історичний огляд розвитку «батьківської» технології – штрих-кодування, визначені історичні передумови створення QR-коду, подані відомості про авторів-розробників технології, розглянуті основні можливості та внутрішні принципи роботи стандарту QR-кодування. У практикумі вміщені вправи з української мови з використанням QR-коду, що призначені для перевірки й оцінювання знань фактичного матеріалу, практичних навичок мовного аналізу студентів.

До кожного завдання подані інструкції щодо їх виконання у мобільному додатку.

Тестові завдання до теми
«Правопис складних слів»
Разом чи окремо?

Інструкція до виконання в мобільному додатку:

1. Перейдіть за посиланням

2. Обираєте Ok.

Виконайте тестові завдання.

Розподіліть слова у дві колонки «разом» або «окремо», спираючись на норми Українського правопису (від 22 травня 2019 р)

Пів/áркуша, пів/годи́ни, пів/відрá, пів/міста, пів/огірка́, пів/óстрова, пів/я́блука, пів/ящика, пів/я́ми, пів/Євро́пи, пів/Ки́єва, пів/України, пів/áркуш, пів/день, пів/за́хист, пів/ко́ло, пів/ку́ля, пів/мі́сяць, пів/óберт, пів/захисник, пів/місяць гіпер/ма́ркет, екстра/кля́с.

Тестові завдання до теми
«Загальна морфологія»

Інструкція до виконання в мобільному додатку:

1. Перейдіть за посиланням

2. Обираєте Ок.

Визначте, якою частиною мови є виділені слова у реченні (цифра позначає попереднє слово).

Віра в свою силу, в своє право, холоднокрівність воїна, козацька (1) гідність (2) і, нарешті, сповнене краси, одверте, сміливе обличчя – все (3) в мужній постаті Богуна подобалось (4) Яремі.

- А іменник
- Б займенник
- В прикметник
- Г дієслово
- Д прислівник

Проведення занять із української мови з використанням QR-кодів розширює уявлення студентів про можливість упровадження нових інформаційних технологій у їхній практичній діяльності; навчає використовувати сучасні засоби для самоперевірки; розширює уявлення про можливості використання власного мобільного пристрою в освіті; розвиває комунікативні та інформаційні компетентності студентів; мотивує до подальшого оволодіння та вивчення багатств української мови; розвиває пізнавальну та творчу активність; викликає зацікавленість, почуття несподіваності, вносить елемент гри. Кожен студент отримує індивідуальне завдання і обрати його можна дійсно «наосліп», адже поки ти не «прочитав» код, не дізнаєшся про завдання. Освітній процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх студентів, допомагає стимулювати пізнавальну активність та самостійність студента.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гейдел А. Організація занять із української мови з упровадженням QR-кодів: практикум/ А. Гейдел, О. Оловаренко. Харків, 2019. – 104 с.
2. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навч. посіб. Київ, 2007. – 823 с.
3. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. Київ, 1997. – 254 с.

УДК 808.5-057.87:811.161.2

Тетяна Рєзнік,
Харківський житлово-комунальний фаховий коледж ХНУМ
ім. О. М. Бекетова

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Статтю присвячено аналізу особливостей використання комплексу педагогічних прийомів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням, що дають змогу якісно та швидко формувати культуру мовлення фахівців з маркетингу.

Ключові слова: культура мовлення, норми літературної мови, технології навчання

Сьогодні молодий спеціаліст із вузівською освітою повинен добре знати українську мову і використовувати її при виконанні службових обов'язків. Глибокі знання професійної мови допоможуть краще оволодіти фахом, підвищити ефективність праці, зміцнити ділові стосунки партнерів. Мова визначає культуру і компетентність фахівця.

Добре володіти мовою професії – це не тільки знати закони і принципи української мови. Молодий фахівець повинен усвідомлювати, що від його вміння грамотно й по-сучасному спілкуватися з діловими партнерами (за допомогою документів, переговорів, зустрічей, нарад тощо) залежатиме встановлення ділових, партнерських контактів, налагоджуватимуться стосунки з людьми.

Першочергове завдання викладачів української мови – формування комплексу знань, умінь та навичок, спрямованих на засвоєння норм літературної мови як основи культури усного та писемного спілкування; відтворення і створення текстів залежно від комунікативної мети [4, с. 29]; формування вміння правильно й логічно висловлювати свої думки в різностильовій комунікації; становлення мовної компетенції, що інтегрує національний і культурний компоненти [2, с. 28] тощо. Практичні заняття мають допомогти студентам навчитися комунікативно виправданого користування засобами мови в різних життєвих ситуаціях з обов'язковим дотриманням мовних норм та мовленнєвого етикету.

Вважаємо, що вивчення мовних норм слід спрямовувати не стільки на запам'ятовування студентами системи правил, скільки на розуміння закономірностей їх функціонування та формування комунікативних умінь і навичок. Які методи й прийоми при цьому використати?

Використання інтерактивних і традиційних технологій навчання, на нашу думку, сприятиме підвищенню рівня якості знань. Традиційні методи (усне та письмове опитування, бесіда, написання текстів виступів перед аудиторією, редагування текстів, переклади сталих словосполучень професійного

спрямування на українську тощо) започатковують основу знань студентів з дисципліни. Інноваційні методи навчання допомагають зацікавити студентів предметом, стають поштовхом до самостійного здобуття знань.

Починати заняття варто з прийомів та методів, що сприяють створенню позитивної атмосфери навчання й організації комунікації студентів: «Комплімент», «Якби я був явищем природи», «Ти мені подобаєшся, друже» тощо. Щоб організувати діяльність, спрямовану на актуалізацію й мотивацію навчання, варто запропонувати подумати над темою, яку будуть вивчати студенти, та поставити запитання. На цьому етапі можна використати «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Незакінчене речення», «Рольову гру», «Роботу в парах» тощо. Не зайвою вважаємо «Акцентологічну хвилинку»: наголоси в словах фахового спрямування.

Після початку заняття, що передбачає актуалізацію опорних знань, уявлень студентів, формування в них мотивів до опанування нової теми, викладач має забезпечити активне опрацювання і повноцінне засвоєння нового матеріалу. А це своєю чергою потребує підведення студентів до постановки запитань і намагання відповісти на них. Педагог має показувати студентам, як ставити запитання, вести діалог, брати під сумнів інформацію, шукати та вивчати її, що й передбачають інтерактивні технології «Керована лекція», «Навчаючи – вчуся», «Робота в малих групах», «Студентський конгрес» тощо. У своїй практиці використовуємо форми роботи, що сприяють творчому розвитку студентів, здатних комунікативно виправдано користуватися засобами рідної мови: рольові ігри; ситуативні колізії; дослідницька діяльність; словесне малювання; життєві ситуації.

На нашу думку, такі види занять, форми роботи допомагають відійти від стандарту, підштовхнути вихованців до власного, неповторного, індивідуального, особливого погляду на життя.

При виборі типу заняття важливо враховувати бажання і вміння студентів, а також той фактичний матеріал, який вивчатиметься на даному занятті.

Нестандартні підходи можна застосовувати на різних етапах стандартних (традиційних) занять, а саме: при сприйманні та усвідомленні виучуваного матеріалу, при актуалізації знань та вмінь студентів, при закріпленні тощо.

Нестандартні за змістом запитання, незвичний погляд на проблему створюють певну емоційну атмосферу на занятті, активізують студентів, сприяють розвиткові логічного мислення, культури мовлення.

Коли студенти зрозуміли ідеї та поняття заняття, необхідно систематизувати засвоєний матеріал, застосувати нові знання в умовах нової пізнавальної ситуації, прояснити зміст опрацьованого, зробити висновки, закріпити чи відкоригувати засвоєння. Проведення рефлексії можна організувати, використавши прийоми «Дебати», «Так і ні», «Сенкан» тощо.

Ефективність (і ефектність теж) заняття значно зростає, коли використовуються мультимедійні засоби навчання. Наприклад, відеосюжети можна використовувати, пропонуючи студентам на їх основі виконати завдання:

відредагувати текст промови, документа, скласти речення чи міні-виступ за побаченим із використанням фразеологізмів, синонімів тощо. Це значно поживає заняття, сприяє активному розвитку мовлення студентів.

Отже, поєднання інноваційних і традиційних прийомів і технологій дає можливість зробити навчальний процес більш цікавим, сучасним, а також спонукає студентів до пошуку нової інформації, усвідомлення нових знань, формування культури мовлення, розвитку комунікативних навичок і умінь.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гін А. Прийоми педагогічної техніки. – Луганськ, 2004. – 84 с.
2. Єрмоленко С. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови / С. Єрмоленко, А. Мацько // Дивослово, 1994. – № 7. – С. 28-53.
3. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. – К., 2002. – 136 с.
4. Морозюк І. Формування напрямів освіти документознавців / І. Морозюк // Вісник книжкової палати, 2003. – № 10. – С. 27-29.

УДК 377.016: 821.161.2

Тетяна Римар,

Житомирський технологічний коледж

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ ЯК ШЛЯХ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методичні рекомендації викладачам ВНЗ I-II рівнів акредитації в організації й застосуванні на заняттях української літератури проблемного навчання як шляху активізації пізнавальної діяльності студентів; забезпеченні розвивального навчання, яке передбачає цілеспрямований розвиток творчих здібностей особистості студента.

Ключові слова: *проблемне навчання, проблемна ситуація, розвивальне навчання, творче мислення.*

Основним завданням сучасної школи (освітніх закладів) є формування розвиненої, мислячої та соціоактивної особистості. Найважливіший показник усебічно розвиненої особистості – це наявність високого рівня розумових здібностей. Якщо навчання веде до розвитку творчих здібностей, то відповідно таке навчання можна назвати розвивальним, за якого викладач спеціальними методами здійснює цілеспрямовану роботу для формування розумових

здібностей і пізнавальних потреб студентів у процесі навчання. Таке навчання і є проблемним. А відтак, створення проблемних ситуацій і керування діяльністю студентів із самостійного вирішення навчальних проблем [3, с. 69], що і дає змогу виявити і розвинути активність та самостійність студентів.

Так, на заняттях української літератури, залежно від того, якою є його мета, наприклад, засвоєння студентами знань, умінь і навичок, викладач спрямовує процес створення проблемних ситуацій, і за рахунок збільшення самостійності отримуваних знань вони краще засвоюються студентами, ніж при репродуктивних методах, використовуючи при цьому ще й проектно-ілюстративні методи, і тоді навчальний процес активізується за рахунок зростання інтересу з боку студентів. Основною метою такого навчання є творчий розвиток студентів. Під час таких занять викладач навмисно використовує проблемні ситуації, що спочатку не мають однозначної відповіді, заохочує в студентів творчі спроби та віддає їм ініціативу. Завданням такого навчання є розвиток інтелекту студентів – а відтак, за рахунок збільшення самостійності студентів при вирішенні проблемних ситуацій формується самостійність мислення та активна пізнавальна діяльність.

Але розуміючи, що рівень знань, розвиток творчих здібностей, розумової діяльності студентів-першокурсників різний, оскільки до вступу в коледж вони навчалися в різних освітніх закладах та умовах, відповідно до способів вирішення проблемних завдань вибудовуємо заняття в чотири етапи (від простого до складного), за Павленко В. В.: проблемний виклад (викладач самостійно ставить проблему і вирішує її) – на цьому етапі намагаємось пояснити усім студентам, як працювати над проблемним завданням; забезпечуємо мінімальне окреслення проблемних ситуацій з метою підтримки інтересу в студентів; спільне навчання (викладач самостійно ставить проблему, а рішення досягається спільно зі студентами) – на цьому етапі ставимо проблеми, які потрібно вирішити, коректуємо правильність тих чи інших висновків, які вже на подальших етапах є підставою для самостійної діяльності студентів; дослідження (викладач ставить проблему, а рішення досягається студентами самостійно) та творче навчання (студенти самостійно формулюють проблему й знаходять її рішення) – на цих етапах здійснюємо постановку проблемних питань не на початку того чи іншого елемента вивчення проблеми, а вже за підсумками її самостійного розгляду студентами. Так вони додатково не тільки навчаються вирішувати проблему, а й здобувають навички самостійно її виділити, усвідомити, сформулювати, що є більш цінним для розвитку особистості й формування наукового та творчого мислення [2].

Відповідно до викладеного вище, розглянемо для прикладу організацію проблемного навчання з теми «Лісова пісня» Лесі Українки.

Так, наприклад, перед оголошенням теми: «Природа й людина в драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». Конфлікт між буденним життям і високим пориванням особистості, дійсністю та мрією» і мети заняття: налагодити струни власної душі через розкриття високого світу Лесиної пісні; поміркувати над

одвічними людськими проблемами: добра й зла, любові й ненависті, надії та безнадії..., щоб дорівнятись до себе справжнього; перевірити власну позицію в ставленні до цих одвічних людських проблем, епіграфу: «Ні! Я жива! Я буду вічно жити! Я в серці маю те, що не вмирає!», налагоджуємо струни душі студентів декламацією віршів Лесі Українки й ставимо запитання перед аудиторією: «Що ж не вмирає в серці Мавки? Що таке кохання? У чому виявляється духовно-естетична сутність людини, її творчі можливості? Чому інколи людина все-таки зраджує саму себе: своєму покликанию, принципам..., кохання? Чому своїм життям інколи не може до себе дорівнятись, зберегти в собі все те краще, що отримала від природи з народженням: доброту, чуйність, милосердя, любов...?» Істину цих запитань розкриваємо на занятті поступово, працюючи далі над змістом твору: визначаємо героїв твору, студенти дають характеристику образів за ілюстраціями (слайди), використовуючи при цьому пошукову роботу з текстом, зачитують цитати, програють діалогічні міні-сценки.

Наприклад, переглянувши відео, з'ясовуємо хто ж є центральним образом драми. Проблемне питання: Як через образ Мавки письменниця розкрила мрію про ідеальну людину, утвердила думку, що саме людина – творець свого життя, краси свого духовного світу? Студенти відповідають за планом до образу Мавки.

Виходячи з характеристики того чи іншого персонажа, ставимо відповідні проблемні запитання: за образом Лукаша – Яка роль мистецтва в житті людини?; за образом Лева – Як виявляється взаємозв'язок людини і природи?; за образами матері Лукаша та Килини – Якими образами авторка розкриває проблему згубного впливу приватної власності на людину? Як розкриває цими образами духовне зубожіння, дисгармонію з природою?; – Чи вдалося Мавці вплинути на людські душі, додати їм гармонії, краси, милосердя та любові?

Перш ніж студенти дають відповідь на це запитання, ділимо їх на групи (І група: Проблемне питання: – Чи можна пробачити зраду Лукаша?; II група: Проблемне питання: Любов окрилює людину, а в житті панує буденність, приватна власність, «хатній рабський дух». – Якою сьогодні має бути людина, до якого ідеалу має прагнути?) для обміну думками, для створення дискусії, що є важливим засобом активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання і сприяє розвитку критичного мислення, дає можливість визначити власну позицію, поглиблює знання з обговорюваної проблеми.

Є варіативні заняття, коли студенти самостійно можуть обрати собі проблемні питання, які вони хочуть дослідити протягом заняття. Наприклад: Які проблеми порушує авторка через образ Лукаша? Коли існувала в Лукаша єдність з природою і через що вона була зруйнована? За що й проти чого боролася Мавка? або ж самостійно їх виділити та сформулювати.

Ступінь пізнання й засвоєння матеріалу закріплюємо виконанням домашнього завдання: написання твору-роздуму проблемного характеру: «Чи зможеш ти своїм життям до себе дорівнятись?».

Отже, постійна постановка перед студентами проблемних ситуацій призводить до їхньої активності на заняттях, студенти не «пасують» перед

поставленими задачами (проблемами), а прагнуть їх вирішити, тим самим ми маємо справу з творчою особистістю, яка мислить, завжди готова й здатна до експериментів, досліджень, пошуку, а саме – пізнавати для того, щоб використовувати засвоєні знання в реальному житті для вирішення практичних завдань, що відповідає навчально-виховним цілям сучасної школи (освітніх закладів).

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Ольшанська О. В. Реалізація технології проблемного навчання на уроках української літератури: з досвіду роботи вчителя словесника. // Українська мова і література в сучасній школі: науково-методичний та літературно-мистецький журнал. Київ: Педагогічна преса, 2012. №10. С. 34-38.
2. Павленко В. В. Методи проблемного навчання. Нові технології навчання: наук.-пед. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ, 2014. Вип.81 (спецвипуск). С. 75-79.
3. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / укладач О. Є. Антонова. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. 104 с.

УДК 377.015.31

*Олена Савченко,
Дружківський житлово-комунальний коледж
Донбаської національної академії будівництва та архітектури*

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-ДИЗАЙНЕРІВ

В статті розглядаються питання розвитку творчої особистості при підготовці майбутніх техніків – дизайнерів на заняттях літератури.

Ключові слова: *творчість, творча особистість, інтерактивні технології, технік-дизайнер.*

Усі великі відкриття в історії людства були зроблені особистостями з нестандартним, креативним мисленням. Ми живемо у світі продуктів людської творчості: винаходів, відкриттів, художніх творів і літературних текстів, технічних засобів та інформаційних систем, правових актів і моральних норм. Здатність до творчості, перетворення природи, створення нової не існуючої до цього часу реальності – можливо, головна властивість, що відрізняє людину від інших істот. Філософи, мистецтвознавці, вчені, письменники впродовж сотень років намагались розгадати таємницю людської творчості. Однак вона не

розкрита і до сьогодні. Тому проблема розвитку творчих здібностей була й залишається актуальною. Лише творча особистість, спроможна створювати, управляти, пропонувати нові теорії, нові технології, нові напрямки розвитку, знаходити шляхи виходу зі складних нестандартних ситуацій.

Мета цієї статті – визначити підходи до формування творчої особистості студентів-дизайнерів на заняттях літератури.

Дослідники проблеми розвитку творчих здібностей В. Андреев, Л. Виготський, Г. Костюк, І. Лернер, А. Маслоу, Ж. Піаже, Я. Пономарьов та інші наголошують, що навчання творчості та продуктивному мисленню можливе, воно зумовлене дією механізму переносу, тобто вправління у творчій діяльності в одній галузі може бути перенесене в іншу галузь [1, с. 23].

Тому, добираючи методи навчання, що сприятимуть розвитку творчих здібностей студентів-фахівців, викладач дбатиме про становлення як творчих особистостей, а сформовані на заняттях літератури творчі здібності допоможуть молодим спеціалістам в їхній майбутній професійній діяльності. Основною характеристикою випускника будь-якого закладу вищої освіти є його компетентність, мобільність, професійність, але для спеціальностей з дизайнерським спрямуванням додається ще творчий і креативний аспекти, формування яких відбувається за рахунок позитивно сформованих педагогічних умов виховання.

Проте, поза навчанням та діяльністю, природні здібності (якими б унікальними не були) розвиватися не можуть.

Молоді люди, що обирають для своєї майбутньої особистісної реалізації професію техника-дизайнера, мають володіти нестандартним творчим поглядом на буденні речі, креативним мисленням, мати розвинену просторову уяву. Тому завданням викладачів, що займаються підготовкою фахівців освітньої програми «Опорядження будівель і споруд, будівельний дизайн», є розвинути природні творчі нахили, використовуючи ефективні форми та методи навчання.

Формування творчої особистості вимагає творчого підходу в доборі форм і методів навчання, тому доречним буде використання сучасних інтерактивних технологій: проектного навчання, розвитку критичного мислення, особистісно зорієнтованого навчання, ситуативного моделювання, кооперативного навчання тощо [2].

Одним із основних завдань вивчення дисципліни «Українська література» в курсі загальноосвітньої підготовки є розвиток творчих та інтелектуальних здібностей студентів, тому синтез літератури та творчості є доцільним.

Так, в роботі над літературним твором, можливе застосування наступних форм роботи:

- висловлення вражень від літературного твору за допомогою звуку, кольору;
- зображення внутрішнього світу літературних героїв у кольоровій палітрі;
- передача настрою в прочитаному літературному творі за допомогою

музичного твору;

– пошук образів-символів, що найкраще передають почуття, враження від того чи іншого образу, системи образів цілого твору;

– передача за допомогою кольору почуттів ліричного героя.

Заняття з української літератури допускає інтеграцію з іншими дисциплінами, що сприяють розвитку творчої особистості: мистецтвознавством, історією мистецтв, культурологією тощо. Студентам пропонується прокоментувати картини, малюнки, фотографії, які можуть бути співзвучні з прочитаним твором, створити ілюстрації, постери, колажі за мотивами твору, дібрати музичний супровід до всього літературного твору або до уривку з нього, порівняти епічний чи драматичний твір з музичним твором.

Подібні нестандартні завдання сприяють підвищенню творчої активності. По-перше, вони здебільшого є пошуковими. У студентів виникає необхідність самостійно знаходити шляхи розв'язання, а отже, розпізнавати, аналізувати факти, зіставляти їх і формулювати висновки. А це розвиває творчі здібності, увагу, ініціативність. По-друге, такий творчий підхід до опрацювання літературного твору створює позитивну мотивацію навчання, пробуджує бажання знати. По-третє, самостійно відкриваючи для себе певні явища, студент дістає естетичне задоволення, впевненість у своїх здібностях, що зумовлює самореалізацію його особистості.

Студент має навчитися пізнавати, творити, діяти, що сприятиме самореалізації його особистості, розкриттю його талантів, здібностей, а отже – реалізації вищих потреб індивіда в повазі, самовираженні, пізнанні, дозволить жити в злагоді з самим собою, сприймати себе, свою діяльність та її результат як цінність [3, с. 231].

Таким чином, насичуючи навчально-виховний процес творчою діяльністю, викладач сприяє розвитку пізнавальних можливостей студентів, надає їм максимальну свободу для творчого просування, пробуджує прагнення цікаво будувати свою майбутню професійну діяльність і життя в цілому. А заняття з літератури мають прекрасне підґрунтя для розвитку креативної творчої особистості майбутніх фахівців дизайнерського напрямку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Власенко О. О. Розвиток творчого мислення (креативності) Психолог. 2015. №3. С. 23-37.

2. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод, посіб. Авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – Київ: А.П.Н., 2002. – 136 с.

3. Сисоєва С. О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури: монографія. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – 404 с.

УДК 378.147:340.113:[811.161.2+821.161.2]

Вікторія Троцюк,
ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»**ФОРМУВАННЯ МОВНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ЮРИСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

У статті розглядається питання формування мовно-мовленнєвої компетентності майбутніх юристів на заняттях української мови та літератури. Щоб упевнено відстоювати та захищати права й інтереси людини й суспільства, слово правника має бути правильним, переконливим. Цьому треба наполегливо вчитися, оволодівати та відшліфувати філологічні здібності та задатки.

Ключові слова: мовно-мовленнєва компетентність, комунікативна компетентність, інноваційні засоби навчання.

Сучасний етап підготовки фахівців в Україні актуалізував проблему філологічної парадигми у вищій школі, що передбачає гармонізацію професійних знань і належної мовно-мовленнєвої освіченості, фахової культури як фундаментальної засади професіоналізму в гуманітарній сфері.

Аналіз літератури підтверджує пильну увагу науковців та вчених до питання мовно-мовленнєвої компетентності та демонструє різні тлумачення цього поняття.

Термін «мовно-мовленнєва компетентність» є дихотомією. Якщо її частини виокремити, то мовна компетентність включає мовні знання (фонетичні, лексичні, граматичні); мовленнєва компетентність – чотири види комунікацій: аудіювання, говоріння, читання і письмо; а обидві вони складають комунікативну компетентність.

Метою цієї статті є розглянути можливості формування мовно-мовленнєвої компетентності майбутніх правників на заняттях гуманітарного циклу.

Сьогодні неможливо виконувати жоден вид юридичної діяльності без знання та розуміння особливостей спілкування та механізмів впливу однієї людини на іншу. Адже юрист протягом одного дня вступає в спілкування з десятками осіб, різними за віком, інтелектом, за їх соціальним станом, інтересами та потребами. Саме ця діяльність потребує формування мовно-мовленнєвої компетентності для впливу як на людей, які, наприклад, потрапили у сферу судочинства (свідок, підозрюваний, обвинувачений, потерпілий та ін.), на осіб, що безпосередньо здійснюють цей вид діяльності (слідчий, прокурор, суддя, адвокат), так і для здійснення більш загальних цілей: утвердження прав і свобод людини і громадянина, які визначають зміст і застосування законів, діяльність органів законодавчої, виконавчої, судової влади, місцевого самоврядування.

Першочерговим питанням постає мовна культура юриста. Грамотна, чиста

мова одразу створює враження освіченості, інтелігентності. Майбутній юрист як носій культури мусить спиратися передусім на літературну мову, нормовану правилами граматики.

Роботу з формування мовно-мовленевої компетентності майбутнього юриста можна здійснювати в багатьох напрямках. На заняттях української мови та літератури доцільно використовувати інноваційні засоби навчання: кіно-, теле-, радіо-, відео-, інтернет-ресурси тощо. Інновації дають можливість застосовувати нові форми передачі знань: інтерактивні тексти та гіпертексти, аудіовізуальні засоби (широка кольорова палітра, тривимірна графіка, мультимедійні компоненти), комп'ютеризовані практикуми, мультимедійна та віртуальна допомога, електронні кейси, електронні мультимедійні підручники, мовні онлайн-ігри тощо. Прикладами таких засобів є розробки Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України (<http://lcorp.ulif.org.ua/LSlist/>).

Робота з електронними ресурсами Українського мовно-інформаційного фонду передбачає такі основні сфери застосування у викладанні української мови та літератури: 1) складання завдань із використанням електронних ресурсів; 2) організація самостійної пошуково-дослідницької роботи; 3) використання електронних словників у практичній діяльності юриста.

Приклади форм роботи на заняттях української мови за правознавчим спрямуванням: 1) дати тлумачення фаховим термінам; 2) дібрати терміни до запропонованих визначень; 3) скласти термінологічний словник до тексту з фахового підручника; 4) дібрати українські відповідники до запозичених термінів; 5) визначити походження термінів; 6) за допомогою фахових словників з'ясувати значення термінів, добрати приклади їх уживання в юридичних текстах; 7) за допомогою словника іншомовних слів визначити, з якої мови запозичено юридичний термін; 8) у законодавчих актах знайти кодифіковані терміни, подати їх дефініцію; 9) проаналізувати мовні засоби фахових документів; 10) скласти усне висловлювання правознавчого спрямування, використовуючи професійну термінологію; 11) відредагувати тексти юридичних документів.

Приклади форм роботи на заняттях української літератури: 1) рольові ігри з використанням онлайн-словника; 2) практикуми з написання та виголошення промов із перевіркою у тлумачному та словозмінному словниках; 3) розвиток красномовності з використанням словника синонімів; 4) проведення конкурсів з елементами юридичної експертизи; 4) перехресна перевірка реферативних робіт на плагіат з використанням онлайн-інструментів; 5) лінгвістичні дослідження художніх текстів тощо.

Приклади творчих завдань на розвиток мовлення: 1) змоделювати комунікативні ситуації службового мовного етикету; 2) підготувати публічний виступ на актуальну правову тематику; 3) підібрати до запропонованих слів синоніми, пароніми, омоніми, увести їх до речень; 4) знайти помилкове вживання слів, словосполучень у юридичних текстах.

Закріплення матеріалу здійснюється через систему вправ та організацію самостійної роботи зі словниками та іншою довідковою літературою: 1) відмінювання прізвищ, імен, по батькові; 2) правопис іменників, числівників, прислівників, власних назв тощо.

Особливої уваги на заняттях української мови та літератури слід надавати одному із видів ділового спілкування – публічному виступу. Найулюбленишими жанрами публічних виступів серед студентської молоді є доповідь, промова, інтерв'ю, диспут, дебати тощо.

Приклади деяких мовних засобів впливу, які роблять публічний виступ переконливим:

– прийом адресації, тобто згадування у промові осіб, до яких вона звернена («Шановні судді», «Панове судді» та ін.);

– використання дієслова наказового способу («погляньте», «уявіть», «вдумайтесь», «погодьтеся», «уточнімо», «з'ясуймо», «конкретизуймо», «відзначмо», «пояснімо» та ін.) та схожих за функцією вставних конструкцій («як ви здогадуєтесь», «як ви знаєте», «як ви розумієте», «як ви вже помітили» та ін.);

– терміни оціночного характеру (юридичні оціночні поняття): «злісне хуліганство», «особлива жорстокість», «шкідливі наслідки». Ці терміни сприяють виконанню судовою промовою профілактичної функції;

– обережне та нечасте вживання особового займенника «я», доречніше вживання займенника «ми» та займенникових сполук «ми з вами», «ми разом», «ми всі», «разом з вами»;

– активізація уваги слухачів за допомогою питань-відповідей («Що ми знаємо про це?», «І що ж ми бачимо?», «Спробуємо вирішити це питання спільно з вами...», «Розглянемо цю проблему з іншої точки зору...» та ін. Промовець ставить запитання і сам відповідає на них, спрямовуючи хід міркувань слухача у потрібне рiчище);

– вживання компліментів для аудиторії («Я радий (-а), що мені трапилася нагода виступити перед такими фахівцями, як ви...», «Виступати перед вами – велика честь для мене...»);

– вживання правильної форми кличного відмінка, щоб не образити слухача («Євгенію Віталійовичу», «Любово Василівно», «Маріє Андріївно», «Ярославе Ігоровичу», «Ігорю Іллічу»);

– демонстрація уважного слухання (рекомендується звертатися до співрозмовника з такими фразами: «Чи не повторите ще раз...», «Іншими словами, ви вважаєте, що...», «Те, що ви сказали, може означати...»);

– адаптування промови до цільової аудиторії (завдання оратора віднайти стилістику мови, дібрати приклади, висловлювання, цитати, сентенції відповідно до особливостей групи слухачів (підлітки, керівники, рядові працівники, люди зі сфери обслуговування, пенсіонери, студенти чи державні службовці);

– уникати слів-паразитів, що спотворюють промову («ну», «значить», «так от», «так би мовити», «ось», «це», «якось так»);

– використання різних видів наголосу (виділення складу у слові або слова у реченні, фразі) задля інтонаційної виразності.

Отже, вища освіта скерована на формування фахової культури, важливими складовими якої, безумовно, є мовно-мовленнєва компетентність та комунікативна досконалість. Гуманітарні професії потребують від студента глибокої лінгвістичної освіченості, оскільки мовлення у їх подальшій практичній діяльності виступатиме джерелом і носієм інформації, засобом впливу й переконання, а тому обов'язково має бути нормативним і досконалим.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
2. Овчарук О. В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти/ Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: КІС, 2003. – С. 13-41.
3. Плотницька І. М., Левченко О. П. Ораторське мистецтво: навч. посіб. / І. М. Плотницька, О. П. Левченко. – К., 2011. – 128 с.
4. Українська мова (за правознавчим спрямуванням): навч. посіб. / уклад.: О. А. Лисенко, В. М. Пивоваров, О. В. Прудникова, О. А. Шумейко. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України», 2011. – 228 с.
5. Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lcorp.ulif.org.ua/LSlist/>.